

BIBLIOTEK OG VIDEN

NYT FRA KULTURSTYRELSEN • MARTS 2012

DIGITALE BIBLIOTEKER TIL KOMMUNERNE Side 6

JENS THORHAUGE STOPPER I KULTURSTYRELSEN Side 9

TEMA: UDVIKLINGSPULJEN Side 12

TEMA: KULTURSTYRELSEN – VIDEN OG OPLEVELSE Side 19

Kultur
STYRELSEN

INDHOLD

Redaktion: Jens Thorhauge (ansv.), Anna Christine Rasch (red.), Kristine Rude (red.sekr.), Jakob Heide Petersen, Bo Öhrström.

8 Flere selvbetjente biblioteker

Der er nu 104 selvbetjente biblioteker - og udbredelsen er i stadig vækst

4 Europeana på dagsordenen

Interview side 4 med Jill Cousins om visioner i Europeana

12 TEMA: Udviklingspuljen - nye projekter

Ud af 83 ansøgninger fik 42 tilskud og 10 tilskud til projektmodning

@Reolen.dk

KULTURSTYRELSEN PÅ STEDET

24 E-bøger i vækst

@Reolen er på top 10 over de mest benyttede bibliotekstjenester

19 Kulturstyrelsen: Viden og oplevelse

Udnyttelse af nettet og mobilen til øget målgruffokusering står centralt i flere af styrelsens aktiviteter til børn, unge og voksne - læs mere side 20-23

KOMMENTAR

3: Digitalt gennembrud

INTERVIEW

4: Europeana – den digitale indgang til europæisk kulturarv

DIGITALISERING

6: Digitale biblioteker til kommunerne

ÅBNE BIBLIOTEKER

8: Flere åbne biblioteker

BØRN & UNGE

10: ORLA vender tilbage

TEMA: UDVIKLINGSPULJEN

12: 16 mio. kr. til 42 nye udviklingsprojekter

12: Det eventyrlige sproglaboratorium

13: Go mobile - samarbejde om APP's

14: Partnerskaber skal styrke unge og voksnes læsekompetencer

15: *Ordsælvl* og *Larm*

15: No line online

17: Crowdfunding og communities på Herning Bibliotekerne

17: Aktivt medborgerskab - samarbejde med frivillige

18: Fra model til effekt - metodisk kompetenceudvikling

TEMA: KULTURSTYRELSEN - VIDEN OG OPLEVELSE

20: Få flere unge ind på museet og bliv klogere

21: På eventyr med 1001 fortællinger

22: Børns møde med kunst og kunstnere i Norden

23: Kunst på stedet, kroppen og mobilen

E-BØGER

24: Flere e-bøger – endnu bedre formidlet

DEFF

26: DEFF lancerer ny strategi og nye programgrupper

OPEN ACCESS

28: OPEN ACCESS - gryden er i kog

KATALOGISERING

30: Skal vi skifte katalogiseringsregler?

INTERNATIONALT

31: Digitale kulturarvsaktiviteter i EU-regi

32: Dansk EU-formandsskab: Konferencer

32: Internationalt

33: Info

35: Publikationer

35: Personnyt

Billedtema: Kulturstyrelsens hus

Ovenlysvinduet i foyeren rengøres efter endt renoivering. Foyeren, der er husets største lokale, skal fremover danne ramme om større møder og arrangementer for Kulturstyrelsens personale.

Jens Thorhauge

DIGITALT GENNEMBRUD

Der har som bekendt været mange teknologiske og organisatoriske gennembrud siden bibliotekerne for omkring fyrrer år siden begyndte at arbejde med at udnytte mulighederne i elektronisk databehandling. Og der kommer mange flere gennembrud i fremtiden. Eller rettere: den hast hvormed der udvikles nye digitale faciliteter og funktionalteter er så høj, at gennembruddene er den daglige proces. Men lige nu står vi i biblioteksverdenen ikke desto mindre med en stærk gennembrudsbølge for digitale biblioteksservices. Det er en bølge, der har været forberedt i en årrække, og som vil manifestere sig med meget store forandringer

Det er først og fremmest den fælles statslige og kommunale beslutning om at etablere Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) som et fællesoffentligt samarbejde med to hovedopgaver: At drive og udvikle bibliotekernes digitale infrastruktur og stå for et indkøbssamarbejde. DDB etableres som en selvstændig organisation med en styregruppe, en koordinationsgruppe og et sekretariat. Selvom den fysiske forankring af sekretariatet ligger i Kulturstyrelsen, er det ikke en statslig organisation, men en fælles ledet organisation. Det er en af de helt store milepæle. Efter kommunalt ønske er det valgfrit, om man i den enkelte kommune vil tilslutte sig DDB. Udfordringen er at gøre det så attraktivt, at alle er med, fordi den fælleskommunale løsning er den rigtige. Det arbejde er i fuld gang. Forhåbentlig vil DDB frigøre mange kræfter til formidling i de enkelte biblioteker. Udfordringen er i virkeligheden at udnytte den fælles organisering til at styrke den lokale profil og service.

Et andet element i det digitale gennembrud er Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbiblioteks (DEFF) nye strategi, der sigter mod at sprænge de hidtidige rammer for levering af adgang til forskningsbaseret viden i især de store tidsskrift databaser. DEFF har siden 1998 væ-

ret en stadigt voksende samarbejdsorganisation for forsknings- og uddannelsesbibliotekernes udvikling og indkøb af artikel-databaser og services. Da DEFF blev dannet, var der folkebiblioteksrepræsentation i styregruppen, fordi visionen var, at forsknings- og folkebibliotekerne på sigt skulle samarbejde om levering af elektroniske ressourcer, som det hed dengang. Sådan gik det som bekendt ikke, men DEFF lancerer nu en ny strategi, hvis kerne er, at de enorme videnressourcer, der findes i DEFF licenserne, skal udnyttes også uden for forsknings- og uddannelsesinstitutionernes rammer.

Der er to hovedidéer, som markerer dette. Den ene er at sikre, at de studerende, der er trænet i at integrere udnyttelsen af forskningsbaseret viden fra DEFF i deres daglige arbejde kan fortsætte med det, når de bliver kandidater. En mulighed, de ikke har i dag. Mangen en kandidat har først forstået, hvor adgangen til e-journals kom fra, da den forsvandt!

Den anden indsats er at tænke i videnadgang som innovationsfremmende og udvikle nye ydelser til især små og mellemstore virksomheder, som er skarpt målrettede en fagprofil. Et stort skridt mod bredere udnyttelse af videnressourcerne tages, når 200 mio. videnskabelige artikler

med DEFF-licenser til april bliver søgbare i bibliotek.dk og kan leveres som interurbanlån i print på det lokale bibliotek. Folkebibliotekernes nye rolle som IT-vejledere for mindre virksomheder er også en brik i et nyt grundlag for at nytænke service til denne målgruppe.

Et tredje element er eReolen. Og det er lige nu et meget overbevisende gennembrud. For selv om udlånstillene er forholdsvis små sammenlignet med udlånstillene for papirbøger, er det bemærkelsesværdigt, at et projekt der gik ud med et nyt tilbud pr. 1. november 2011 i dag har tilslutning fra samtlige kommuner og 80 forlag og præsterer 80.000 downlån på tre måneder. Den store interesse i presen er fortjent: eReolen ses som et nybrud for e-bogen.

Alt i alt er der tale om et gennembrud for en digital strategi, som er resultat af hårdt og målrettet arbejde i bibliotekerne og styrelsen, og som vi kun kan være tilfredse med.

Mikkel Christoffersen

EUROPEANA

– DEN DIGITALE INDGANG TIL EUROPÆISK KULTURARV

INTERVIEW MED JILL COUSINS, EUROPEANA

Hvad er Europeanas hovedopgaver?

Europeana handler først og fremmest om adgang til vores kulturelle arv, der gemmer sig i museer, arkiver, biblioteker og audiovisuelle samlinger i hele Europa. Vi vil give adgang til så meget som muligt – også ophavsretligt beskyttet materiale, kommercielt materiale osv. – og holder fast i, at materiale, der er offentligt tilgængeligt i analog form, også bør være det i digital form. Vi arbejder desuden benhårdt for at gøre metadata frit tilgængelig.

Hvad er den største udfordring i forhold til metadata?

I Europeana fokuserer vi på at få spredt metadata så vidt muligt til alt fra Wikipedia til apps. Mange tror, at noget ikke findes, hvis det ikke kan findes på nettet. Så nøjes de med dårlige reproduktioner, nogen har lavet på hobbybasis i en kælder et eller andet sted. Det er jo trist, hvis et museum har investeret i flotte digitaliseringer, men ingen ved, de findes. Den anden udfordring er at få tingene digitaliseret – ikke mindst på grund af de ophavsretlige problemstillinger med f.eks. forældreløse værker.

Kulturinstitutionerne står her over for en række komplicerede problemstillinger, og vi bliver simpelthen nødt til at finde mere fleksible løsninger. Hvis institutionerne ikke tilbyder det, brugerne søger, finder

de bare andre måder at skaffe sig information på. Vi lavede eksempelvis et studie med det hollandske Rijksmuseum kaldet *Problemet med den gule mælkepig*. Der findes så mange ringe, gullige udgaver af Jan Veermers maleri *Mælkepig* på nettet, at besøgende simpelthen mente, museets reproduktioner i museumsbutikken ikke lignede maleriet. Det chokerede museet en hel del og overbeviste dem om, at det var en god idé at lægge gode, digitale reproduktioner ud på nettet og tillade offentligheden fri og uhindret anvendelse af metadata.

Det kræver stort mod hos den enkelte institution at tillade fri anvendelse af metadata, men også for sektoren som helhed.

Hvad betyder det at stille materialer og metadata til fri afbenyttelse for den fagligt dygtige bibliotekar eller kurator?

For det første er der en ny generation af brugere, der insisterer på at interagere med materialet på utraditionel og 'grænseløs' vis. Det er de simpelthen vant til. Herudover er der ganske enkelt for meget materiale til, at professionelle kan beskrive det alene. For det andet må man slippe materialet løs og tro på, det er det rigtige og det bedste at gøre. Institutionen, brugerne og samfundet får nemlig mere igen, end der umiddelbart mistes. Hvornår og hvordan ved vi ikke endnu, men en defensiv tilgang er jo heller ikke risikofri.

OM EUROPEANA

Europeana er en fælles indgang til samlinger fra biblioteker, arkiver og museer over hele Europa, hvor man kan søge i bøger, tidsskrifter, film, kort, fotos, musik mv. Formålet med Europeana er dels at gøre digitaliseret materiale tilgængeligt for alle, dels at bevare kulturarven for kommende generationer. Omkring 1500 institutioner fra samtlige medlemsstater i EU har bidraget til portalen, der i januar 2012 nåede op på 20 mio. registreringer.

Europeanas organisering

Europeana er organiseret som et tematisk netværk, der er en del af EU-kommissionens eContentplus-program, og består af et partnerskab med 100 repræsentanter inden for kulturarvs- og vidensorganisationer samt it-eksperter fra hele Europa. Projektet er ledet af et team placeret i det hollandske nationale bibliotek, Koninklijke Bibliotheek, hvor Jill Cousins er Executive Director. Den overordnede styring af Europeana varetages af The Europeana Foundation.

» Kulturarven skal helt ind i brugernes arbejdsgange «

Dybest set handler det om at bevare sin relevans i forhold til brugernes behov og at være synlig for brugerne. Derfor insisterer vi på, at institutioner, der leverer data til os, ikke beholder rettighederne til metadata. Der er så meget, vi kan gøre for at sprede viden om kulturarven. Men hvis ikke vi må gøre med metadata, hvad vi vil, kan materialet ikke bruges til undervisning, der kan ikke laves partnerskaber med f.eks. app-udviklere, og vi kan ikke engang bruge det i Wikipedia på hjemmesiden.

I Danmark er vi ved at skabe Danskernes Digitale Bibliotek. Hvad skal vi være opmærksomme på i opbygningen af et digitalt bibliotek?

Når mange institutioner involveres, og der er politik på flere niveauer, er der en tendens til, at det hele kommer til at handle om institutionerne, og at man glemmer brugerne. Man skal huske, at brugerne er de vigtigste, og at det er helt essentielt, at de inddrages ordentligt, og at brugerperspektivet bliver drivkraften. Kulturarven skal helt ind i brugernes arbejdsgange. Vi har også haft stor gevinst af vores netværk, ligesom vi har haft succes med at koble os på igangværende initiativer og projekter.

Hvad med folkebibliotekerne?

Folkebibliotekerne spiller en vigtig rolle bl.a. som dataleverandører. I Europeana

har vi allerede en del samlinger fra folkebiblioteker – som regel af mere lokal karakter. De har også en helt fantastisk rolle som formidlere og distributører af materialet, såvel som formidlere af institutionerne og samlingerne i Europeana og af Europeana selv. De spiller ligeledes en uvurderlig rolle som primær interaktør med brugerne omkring forskellige temaer; f.eks. vores igangværende Første Verdenskrigs-tema med indsamlingsdage, hvor folk selv kan komme og få ting digitaliseret og lagt ind i specialsamlingen. Folkebibliotekerne har en kontakt til befolkningen, som digitale initiativer kun kan drømme om.

Hvordan skal balancen mellem det fysiske og det digitale bibliotek være for at opnå den optimale synergi?

Jeg har desværre ikke et endeligt bud, men generelt er der en tendens til, at den fysiske del i høj grad appellerer til den ældre generation, mens den digitale del appellerer til den yngre generation. Den fysiske tilstedeværelse er helt essentiel, og derfor har vi mange aktiviteter med en fysisk manifestation. Ud over *Europeana 1914-1918* med indsamlingsdagene arrangerer vi f.eks. hacker-dage for it-udviklere. Her kan de hacke sig ind i Europeana og bruge data til at udvikle apps. Det er endnu en mulighed for at give materialet relevans i nye sammenhænge. Som et

overvejende digitalt fænomen er det ind imellem helt fantastisk at få direkte kontakt med folk og blande offline med online.

Hvilke ønsker har du for fremtiden?

Europeana er en løst koblet organisation, og vi lever med altid skiftende politik og finansiering, mens vores brugere kan føles langt væk. Vi er nødt til at holde fast i og levere en strategi, folk kan støtte op om, og som engagerer brugerne. En strategi, der passer ind i en større strømning. Et par år ind i fremtiden vil jeg gerne have, Europeana bliver lidt ligesom 'Intel inside'. At Europeana fungerer neden under brugerens navigation på nettet – søgning, browsing, fund af ukendte materialer – uden at de nødvendigvis er klar over, at de interagerer med Europeana.

CARARE

Kulturstyrelsen er lead partner i projektet *CARARE - Connecting ARchaeology and ARchitecture in Europeana*. CARARE skal berige Europeana med arkæologiske og arkitektoniske data. Det særlige ved disse data er, at de er geografisk stedfæstede, og målet for projektet er at levere registrering af 2 mio. objekter til portalen samt inkludere 3D og Virtual Reality. I projektet udvikles brugervenlige værktøjer og services, der kan understøtte kulturarvsinstitutioners levering af informationer til Europeana.

Kulturstyrelsen vil gennem CARARE selv levere data fra databaserne *Fund og Fortidsminder*, der er en landsdækkende registrering af synlige såvel som skjulte fortidsminder samt *Fredede og Bevaringsværdige Bygninger*, der indeholder information om alle fredede og bevaringsværdige bygninger i Danmark.

CARARE er et 3-årigt EU-finansieret projekt med deltagelse af 29 partnere fra 21 lande jævnt fordelt over Europa. Projektets samlede budget er på knap 5,4 mio., heraf finansierer EU de 80 %.

Jakob Heide Petersen

DIGITALE BIBLIOTEKER TIL KOMMUNERNE

Fælles løsning baseret på TING-infrastruktur

Arbejdsgruppen om en fælles løsning til digital formidling for biblioteksvæsenet afsluttede i begyndelsen af marts 2012 deres arbejde. Medio marts offentliggøres en rapport, der indeholder en beskrivelse af folkebibliotekernes digitale udfordringer, en analyse af forskellige modeller for digital formidling og en mere udfoldet beskrivelse af én af disse modeller. Arbejdsgruppen anbefaler etableringen af Dan-skernes Digitale Bibliotek, en fælles løsning med afsæt i denne udfoldede model, der er baseret på TING-infrastrukturen.

TING som inspiration

Udgangspunktet for arbejdet er, at udbredelsen af netbaserede materialer som e-bøger skaber nye udfordringer for folkebibliotekerne. Materialerne er ikke tilstrækkelig synlige for borgerne, og de mange nye materialer stiller nye krav til bibliotekernes systemer, arbejdsdelingen i sektoren og til den fælles infrastruktur.

En række folkebiblioteker har i de senere år gennem TING-samarbejdet arbejdet for at håndtere denne udfordring. Arbejdsgruppen var interesseret i dette samarbejde, fordi det netop understøttede den lokale formidling og var baseret på idéen om deling af data og udviklingskraft. Desuden

havde samarbejdet allerede en betydelig udbredelse blandt bibliotekerne. Efter en præsentation af TING besluttede arbejdsgruppen at analysere, om det samarbejde og den infrastruktur, der anvendes i TING kunne danne grundlag for en fælles løsning.

Konsulentfirmaet Devoteam fik til opgave at gennemføre en analyse og vurdere styrker og svagheder ved TING. Vurderingen var positiv, men Devoteam påpegede også, at der mangler en række centrale elementer, hvis TING-infrastrukturen skal anvendes som en egentlig national løsning.

En national infrastruktur

En egentlig national løsning skal ikke blot kunne formidle metadata om de netbaserede materialer, men også skabe en underliggende infrastruktur for selve materialerne, så borgeren kan få adgang til eksempelvis e-bogen. Det indebærer et behov for koordinering af indkøb, et system til at understøtte indkøbet og et system til adgangsstyring. Derudover bør en egentlig fælles national infrastruktur sikre en sømløs integration af eksisterende og nye services, en stabil drift og en effektiv supportfunktion, så biblioteket har nogen at kontakte, hvis en service ikke fungerer. Devoteam vurderer, at dette kræver en mere formaliseret samarbejdsmodel baseret på kontraktstyring. Firmaet anbefaler, at den fælles løsning baseres på en flerleverandørstrategi, hvor leverandørerne og samspillet mellem dem styres af en bestilningsfunktion. Denne funktion skal sikre, at forskellige leverandør og services fungerer som en samlet løsning.

En velfungerende infrastruktur forudsætter en organisatorisk ramme, hvor delta-

gerne i samarbejdet kan træffe forpligtende beslutninger om den fælles løsning. Desuden bør organisationen kunne levere hjælp til indkøb, kontraktstyring og fælles formidlingstiltag.

En fælles organisation

Arbejdsgruppen anbefaler på denne baggrund, at den fælles løsning baseres på TING-infrastrukturen suppleret med en række yderligere services. Desuden etableres en organisation, hvor samarbejdet mellem staten og KL formaliseres i en styregruppe. Under denne styregruppe oprettes en koordinationsgruppe, hvor folkebibliotekerne har en bestemmende indflydelse. Styregruppe og koordinationsgruppe betjenes af et sekretariat, som i samarbejde med en række stående arbejdsgrupper varetager indkøbs- og bestilningsfunktionen. Desuden koordinerer sekretariatet fælles formidlingstiltag, som det bl.a. kendes fra den nuværende koordinationsgruppe for netbiblioteker.

Det lokale bibliotek

Med den anbefalede løsning forsøger arbejdsgruppen at bevare lokal selvbestemmelse og samtidig høste fordelene ved samarbejde. Der kan være et stort potentiale for bedre lokal formidling og konkrete økonomiske gevinster gennem fælles indkøb og administration. Desuden kan en fælles løsning ruste det enkelte folkebibliotek til de kommende års udfordringer på det digitale område. De konkrete gevinster afhænger naturligvis af, hvordan deltagerne i samarbejdet vælger at udfylde rammerne, men det er Kulturstyrelsens forventning, at løsningen skaber helt nye muligheder for det lokale bibliotek.

H.C. Andersens Boulevard 2 set fra Realdanias tagterrace. Kulturstyrelsen råder over stueetagen, 2. 3. og 4. sal. Øverste etage er under ombygning og gøres klar til at modtage Styrelsen for Slotte og Kulturrejendomme i begyndelsen af maj.

FLERE ÅBNE BIBLIOTEKER

En ny rapport *Åbne biblioteker – et kortlægningsprojekt* udarbejdet af Carl Gustav Johannsen fra IVA, Det Informationsvidenskabelige Akademi, bestilt af Kulturstyrelsen kortlægger de hidtidige erfaringer med åbne biblioteker i Danmark fra 2004 til i dag. Nye projekter med tilskud fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker arbejder videre med udvikling af konceptet

Etableringen af delvist selvbetjente biblioteker er rundt om i landet i løbet af 2010 og 2011 vokset fra nogle få i Silkeborg og Aalborg kommuner til 104 på landsplan. Den hastige udbredelse er sat i gang med en tilskudspulje fra Styrelsen for Bibliotek og Medier i 2010 og er fortsat siden.

Den store udbredelse af ordningen skyldes først og fremmest et ønske om at give borgerne en øget tilgængelighed til biblioteket, mens det i ifølge rapporten i ca. en tredjedel af tilfældene skyldes besparelseskra- v, f.eks. som alternativ til lukning af lokalbiblioteker. De mange selvbetjente biblioteker i Aalborg er et eksempel herpå.

Reportens konklusioner

En af rapportens konklusioner er, at med åbne biblioteker er det lykkedes at forbedre adgangen til biblioteket i en tid, der ellers er præget af stram økonomi i kommunerne.

I rapportens signalement af landets åbne biblioteker peges der bl.a. på tre forhold:

- De åbne biblioteker er omdrejningspunkt for mange forskellige aktiviteter såsom arrangementer, traditionelt udlån, mødested for borgerne og benyttelse på stedet eksempelvis adgang til avisdatabaser for turister
- Der er en stigende benyttelse af de åbne biblioteker med stor spredning i åbningstiden, dog ikke overraskende med markant flere besøg i den tid, hvor der er en bibliotekar til stede
- Af den samlede åbningstid er 20 % bemandet og 80 % ubemandet. Der er således tale om en meget kraftig forøgelse af den samlede åbningstid. F.eks. har alle lokalbiblioteker på Bornholm åbent fra kl. 7 til 22.

Strategier for det vellykkede selvbetjente bibliotek

Til brug for etablering af flere selvbetjente biblioteker giver rapporten en nyttig sammenfatning af de hidtidige erfaringer med, hvad der skal til for, at konceptet lykkes bedst muligt. Strategierne er grupperet i fire hovedstrategier:

1. Forebyggelse af uro, chikane og hærværk

2. Skabelse af et trygt, indbydende og attraktivt værested
3. Forøgelse af bibliotekets brugervenlighed
4. Fremme af biblioteket som lokalt mødested.

Det er erfaringen, at der i de selvbetjente biblioteker er gjort meget ud af indretningen og af formidlingen af materialerne. "Brugervenligheden kan bl.a. fremmes ved gennemtænkt indretning på basis af indsigt i brugernes typiske bevægelsesmønstre i biblioteket og gennem mere overskuelige præsentationer af materialerne", konkluderer rapporten

Stadig flere kommer til

Carl Gustav Johannsen har i sin rapport analyseret data fra de 81 selvbetjente biblioteker, der var åbnet ultimo 2011. Der kommer dog stadig flere til.

I dette forår åbner Guldborgsund Kommune alle sine fem lokalbiblioteker som åbne biblioteker. Vicestadsbibliotekar Eva S. Larsen siger i den anledning:

"Vi gør alle fem lokalbiblioteker til åbne biblioteker uden at skære ned på den bemandede tid. Vi gør det for at udvide servicen for vores borgere. Vi synes det passer godt til området, hvor mange er pendlere og kommer sent hjem fra arbejde. De vil få bedre mulighed for at bruge biblioteket. Samtidig håber vi, at det kan være med til at gøre området mere attraktivt for nyttilflyttere."

Nyudvikling af konceptet

Mens nye kommuner kommer til, arbejdes der i de kommuner, hvor der efterhånden er flere års erfaringer med selvbetjeningsmodellen med at udvikle konceptet. Hvordan formidler man bibliotekets

kerneydelse bedst muligt, når der ikke er personale til stede?

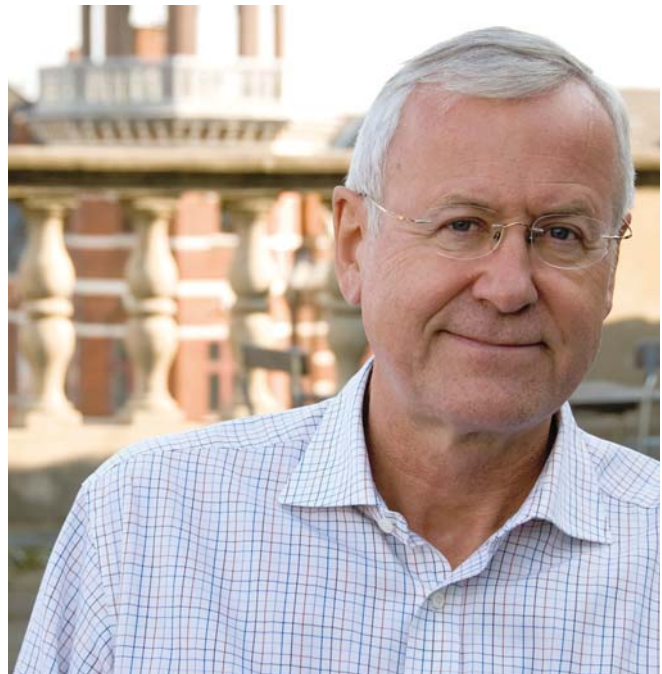
Hvordan lyder biblioteket?

Med projektet *Hvordan lyder biblioteket?* har Aalborg sammen med andre nordjyske biblioteker arbejdet dels med stemningsskabende lyd i det selvbetjente bibliotek og dels med formidling af f.eks. bibliotekernes elektroniske tilbud via højtalerindslag. Projektet har bidraget med en række meget fine lydfiler frit tilgængelige for alle landets biblioteker, bemandede som ubemandede.

Værtensklasse på de åbne biblioteker

Med den seneste runde af tilsagn om tilskud til nye projekter under Udviklingspuljen er endnu et projekt, der skal arbejde med udviklingen af selvbetjeningskonceptet sat i søen. Det er igen Aalborg bibliotekerne, der sammen med Brønderslev Bibliotek, står bag det nye projekt. Her kombineres erfaringer fra bibliotekets projekt om at udvikle bibliotekets rolle som vært for brugerne med erfaringer med de åbne biblioteker, brugerundersøgelse og segmentering af den gruppe, der kommer på tre forskellige typer af åbne biblioteker i den selvbetjente tid, til udvikling af et formidlingskoncept med metoder til at kvalificere et indirekte værtskab, når personalet ikke er til stede. Det kan f.eks. være kommunikation på skilte, skærme, mersalgsmaterialer, udvikling af kodekser for det værtskabelige bibliotek og af dilemma-spil, der kan ruste personalet til relationel værtskabelig betjening.

INVITATION

Vi siger farvel til direktør
Jens Thorhauge

Reception 17. april
14.30 - 16.30

Foyeren på H.C. Andersens Boulevard 2.

Lisbet Vestergaard

ORLA VENDER TILBAGE

Børnenes egen bogpris er tilbage efter et års pause. Frem til den 16. marts 2012 kan man læse og lytte til uddrag af de 12 nominerede bøger på DRs Orla-side, hvorefter man kan stemme på sine favoritter. Som noget nyt får Orlaprisen og de nominerede titler også en fremtrædende plads på Pallesgavebod.dk

De tre mest populære bøger blandt alle Danmarks børn ryger i finalen. Her er det en børnejury, der udvælger årets børnebog blandt de 12 nominerede titler. Vinderforfatteren modtager en hæklet Orladukke og æren som vinder af Orlaprisen 2012. Vinderen bliver kåret i tv-programmet Live fra Ramasjang fredag d. 27. april.

“Vi er rigtig glade for, at Orla er tilbage, og Orlaprisen igen ruller. Vi håber, det kan være med til at inspirere en masse børn til at dykke ned i bøgernes forunderlige verden og få nogle gode oplevelser,” siger projektkoordinator Rasmus Mandsberg fra DR B&U.

“Det er fedt, at de nominerede til Orlaprisen 2012 er så forskellige. Selv om vi har skåret ned fra 24 til 12 nominerede så har vi eksempelvis både faglitteratur og fantasy repræsenteret og noget for både drenge og piger,” fortæller Rasmus Mandsberg og fortsætter:

“I år har vi samtidigt målrettet de nominerede titler, så de rammer de 7 til 12-årige mere præcist end tidligere. På den måde passer Orlaprisen endnu bedre ind i de universer, vi formidler prisen fra, nemlig Ramasjang og Pallesgavebod.dk. I sidste ende håber vi, at det betyder, at vi får bedre fat i målgruppen og de dermed læser endnu flere bøger.”

Fokus på unge skrivetalenter

Talentprisen med titlen Bette Orla er også tilbage. Her har børn mulighed for at slippe deres indre forfatter løs. Alle børn op til 12 år kan skrive en historie på maksimalt en A4-side og sende den til Orlaprisens redaktion.

Redaktionen læser historierne og sender de bedste videre til professionelle forfattere, der foretager den endelige vurdering. Kåringen af talentprisen sker sammen med kåringen af Orlaprisen live i tv-programmet Ramasjang fredag den 27. april. Også årets vinder af Bette Orla-prisen modtager den eksklusive Orla-dukke.

Fakta om Orla

Orlaprisen er blevet uddelt siden 2005. Orla er et samarbejde mellem DR og Læselyst – et program for børn, bøger og læsning. Kulturministeriet støtter prisen, og blandt partnerne er Forlæggerforeningen, Den danske Boghandlerforening, folkebibliotekerne, Danmarks Skolebibliotekarer, Bibliotekarforbundet og pallesgavebod.dk

Find plakater, download Orlas ringe- og sms-toner, spil Orlas længdepløkspil og designpostkort på Orla-universets hjemmeside www.dr.dk/orla

Ulv mod Elg, hvem vinder?
Lars-Henrik Olsen
Alinea

Vildheks, Ildprøven
Lene Kaaberbøl
Alvilda

Elverdronningens børn 1, En ukendt verden
Peter Gotthardt
Carlsen

Børnenes bog om vejret
Jesper Theilgaard
Gyldendal

Kaptajn Prometheus, I blækspruttens tegn
Benni Bødker
Gyldendal Undervisning

Antboy, Tissemyren vender tilbage
Kenneth Bøgh Andersen
Høst & Søn

Det levende sværd
Cecilie Eken
Høst & Søn

Jagten på det hellige barn
Lene Møller Jørgensen
Høst & Søn

Veninder for altid, Ji
Camilla Wandahl
Høst & Søn

Nordisk Mytologi
Jim Lyngvild
Lindhardt og Ringhof

Max skræk, Mere levende end død
Henrik Einspor
Løse Ænder

Hvad fætter gør er altid det rigtige
Manu Sareen
Politikens Forlag

Værker indkøbt af Statens Kunstfond hænger rundt omkring i huset. Her ses Peter Rune Christiansens store maleri, Electrofonía #2 fra 2006.

Jonna Holmgaard Larsen

16 MIO. KR. UDDELT TIL 42 NYE UDVIKLINGSPROJEKTER

Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker giver tilskud til udvikling inden for folke- og skolebiblioteksområdet, og i januar måned blev der sendt svar på de indkomne ansøgninger ved den årlige termin. Af de 83 ansøgninger opnåede 42 tilskud til et egentligt projekt, mens 10 fik bevilget tilskud til projektmodning med henblik på at kvalificere en projektbeskrivelse til næste termin. Dette tema sætter fokus på nogle af de projekter, der har fået tilskud i 2012

Puljen anvendes strategisk med udmeldte indsatsområder defineret i fællesskab mellem Kulturstyrelsen, Ministeriet for børn og Uddannelse, Danmarks Biblioteksforening og KL. I år var der seks indsatsområder foruden muligheden for at søge tilskud under ram-

men til *Frie forsøg*. Indsatsområdet *Bedre læsekompetencer hos unge og voksne* var søgt stimuleret med en forudgående konference afholdt af styrelsen i august 2011. Resultatet er fem spændende projektbevillinger.

Et nyt indsatsområde var *Borgerinddragelse og frivillighed*. Her fik fire projekter grønt lys til at gå i gang.

Resumé af alle nye projekter kan ses i Projektbanken, hvor der løbende vil blive fulgt op på projekternes resultater.

<http://projekter.bibliotekogmedier.dk>

Det eventyrlige sproglaboratorium

Lisbet Vestergaard

Børns sproglige udvikling kan være en leg. Især hvis far og mor leger med, læser bøger højt, rimer og fortæller i hverdagen. Det er et af budskaberne i Vejle Bibliotekernes nye projekt *Det eventyrlige sproglaboratorium*.

Biblioteket vil uddanne frivillige 'Læseheste', der kan fremme leg, læsning og sang blandt familier, der bor i to udsatte boligområder i Vejle. Læsehestene skal blandt andet lave markedsdage i lokalmiljøet, hvor børn og forældre deltager i sprogekspementerne.

Det faglige netværk i et af de udsatte boligområder med sundhedsplejen og biblioteket som vigtige partnere har gennem mange år samarbejdet ud fra metoden 'Appreciative Inquiry'. Denne metode dækker over en anerkendende tilgang, hvor deltagerne, i dette tilfælde forældre til børn mellem 0 og 6 år, motiveres til selv at tage ansvar. Det eventyrlige sproglaboratorium er udviklet og gennemføres efter disse principper.

Projektet knytter tematisk an til *Bogstart*, hvor børnebibliotekarer i forbindelse med besøg hos småbørnsforældre også giver gode råd om sjov og enkel sprogstimulering af børn fra en tidlig alder, blandt andet gennem fælles oplevelser med børnebøger.

Projektleder Lillian Grützmeier siger: "Vi tror på, at den bedste tilgang til vores brugere er at hjælpe folk i gang med at være selvhjulpne, og vi tror også, at det er vigtigt at involvere vores borgere, så de ved 'learning by doing' og egne erfaringer kan opleve, hvor vigtigt det er for børn og voksne at få et tæt samvær om sprogudvikling og leg. At det at kunne udtrykke sig ved hjælp af et varieret sprog er en vigtig del af folkesundheden og dermed vores borgers trivsel i samfundet. Det er måske ikke altid, at vi fagfolk er de eneste, som kan formidle vores idéer."

Projektet er således også et eksempel på, hvordan biblioteket kan samarbejde med frivillige i nye sammenhænge og nå vidt ud via de frivilliges personlige netværk.

Go mobile – samarbejde om udvikling af APP's

Leif Andresen

Anvendelsen af avancerede mobiltelefoner stiger fortsat, og som logisk følge heraf er der også et stigende udbud af forskellige applikationer til både smartphones og tablets. Bibliotekernes tilbud til mobiltelefoner udvikler sig i takt med denne udvikling, og eksempelvis er den nye service mobil bibliotek.dk lanceret januar 2012 primært udviklet til smartphones.

Ansøgningerne til Udviklingspuljen for 2012 afspejler denne udvikling. Aarhus Kommune - Biblioteker og Borgerservice – har sammen med bibliotekerne i København, Kolding og Viborg samt Redia A/S og fællesprojekterne *TING* og *eBogsprojektet* har fået tilsagn til projektet *BAPP's*, der handler om at udbrede muligheden for at udbrede mobile apps (applikationer) til alle biblioteker.

Der skal skabes og drives en fælles ramme for app-udvikling for derved at pulje ressourcerne og reducere omkostningerne for bibliotekerne. Alle biblioteker tilbydes mulighed for at deltage og dermed at få adgang til apps på en kosteffektiv måde.

Projektet skal ses i sammenhæng med udviklingen af Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) og skal således være en hjørnesten i den danske mobile formidling fra bibliotekerne. Bibliotekerne vil med en relativt lille investering kunne tilbyde brugerne en tidssvarende mobil adgang til relevante digitale ressourcer.

Udover at tilbyde funktionaliteter på de eksisterende mobilsites skal projektet integrere mulighed for at læse e-bøger og lytte til netlydbøger direkte i apps med en skanningsfunktion, så fysiske bøger såvel

som QR-codes (Quick Response Code) kan præsentere yderligere indhold,

I lyset af den hastige udvikling af Smartphones og tablets er det oplagt at sikre et rationelt samarbejde mellem bibliotekerne. Der er flere projektansøgninger på området, og heraf er *BAPP's* det projekt, som lægger op til det bredeste samarbejde. Derfor har dette projekt fået en koordinerende rolle. Helt konkret bliver der arrangeret et fællesmøde for projekter på mobil og apps-området med henblik på at sikre samordning og koordinering af udviklingstiltag på området. Alle relevante udviklingspuljeprojekter samt øvrige biblioteker og projekter med initiativer på området inviteres til at deltage i mødet.

En række øvrige udviklingsprojekter har fået tilsagn fra Udviklingspuljen med følgende bevillingsforudsætning: "Projektet skal deltage i et møde om samordning af udviklingstiltag om mobil/app, som Kulturstyrelsen anviser. Det en bevillingsforudsætning, at der senest en måned efter mødet indsendes en projektjustering, der tager højde for mødets konklusioner eller dokumenterer, at en samordning med de øvrige deltagende projekter ikke er relevant. Styrelsens godkendelse af det indsendte er ligeledes en forudsætning."

Denne forudsætning afspejler, at projekterne er meget forskelligartede og at samarbejdet kan ske under forskellige former. Det er dog styrelsens klare hensigt at signalere et ønske om koordinering af bibliotekernes indsats på mobilområdet og udvikling af apps. De aktuelle 2012 udviklingsprojekter er udover *BAPP's*:

- Københavns Kommunes Biblioteker: *Intelligent Materiale Formidling (IMF)*

- Odense Centralbibliotek: *SimLibrary – brugerreven biblioteksudvikling i et 3D-miljø*
- Silkeborg Bibliotekerne: *Mobilt lånerkort: brug af smartphone som låner-ID og Haps en apps - en kerneydelse til gamergenerationen.*

Bo Fristed, chef for Aarhus Bibliotekernes *ITK - innovation teknologi kreativitet* udtaler: "Mange biblioteker er allerede i gang med at lave apps og betaler kassen for det.

Med *BAPP's* laver vi i fællesskab én superfed app, som alle biblioteker får mulighed for at tilbyde sine borgere, med eget design, logo farve m.v. De kommuner, der er med, deltager fremover i den videre udvikling. Det er Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) i lommen, om man vil!"

Bolden er hermed spillet om et åbent og fælles forløb om udvikling af apps til biblioteker – og bibliotekernes brugere.

Partnerskaber skal styrke unge og voksnes læsekompetencer

Eva Sønderstrup-Andersen

Hvordan kan biblioteket understøtte og motivere læsesvage voksne til at styrke deres læsevner, såvel i fritiden som på jobbet?

Denne udfordring har Odense Centralbibliotek med projektet *Den digitale vej til fremtidens velfærd – også farbar for læsesvage* og Horsens kommunes biblioteker med projektet *Læseklubben – arbejdspladsen for læsearena* taget op.

Det fysiske rum

Med projektet *Læseklubben – arbejdspladsen for læsearena* flytter Horsens kommunes biblioteker ud af de vant fysiske rammer. Biblioteket tager ud til private virksomheder med tilbud om at styrke læsefærdigheder og læselyst hos især ufaglærte medarbejdere.

Rent praktisk vil bibliotekarer facilitere interesserede læseklubber. Læseklubber skal i denne sammenhæng forstås meget bredt. Medarbejderne vil således også blive præsenteret for e-bøger, lydbøger og SMS-noveller. Arbejdet foregår i tæt samarbejde med virksomhederne. Formålet er både at øge medarbejdernes trivsel og at bringe de digitale selvbetjeningsløsninger ind i deres

hverdag. Tanken med læseklubberne er således at bruge dem som platforme. Det er primært her, biblioteket vil stimulere medarbejderne til aktivt at tage ansvar for egen læring.

Virksomhederne giver medarbejderne mulighed for at deltage i læseklubberne i arbejdstiden. Projektet rummer også et samarbejde med AOF Odense, som arbejder med målgruppen i andre lignende sammenhænge.

Idéen om at flytte biblioteksrummet til private virksomheder er ikke ny. Flere steder er biblioteksmedarbejdere taget ud på arbejdspladser for at formidle tilbud og services tæt på medarbejdernes hverdag. Det nye projekt i Horsens kan ses som en udvidelse af tidligere initiativer. Med dette projekt formidler biblioteket sine tilbud på en ny og anderledes måde til gavn for virksomhederne og ikke mindst medarbejderne.

Læsesvage og it-læring

Mange mennesker har svært ved at læse og forstå meddelelser fra offentlige myndigheder. Manglende læsefærdigheder vil for mange borgere også betyde, at det er svært for dem at begå sig digitalt.

I projektet *Den digitale vej til fremtidens velfærd – også farbar for læsesvage* arbejder Odense Centralbibliotek ud fra tesen om, at det er nødvendigt at have visse læsefærdigheder, før man kan forstå og benytte netbårne selvbetjeningsløsninger.

Digitalt medborgerskab

Ved at øge borgernes læsefærdigheder og digitale kompetencer bliver det muligt at ruste denne gruppe borgere til at begå sig i den digitale verden og udvikle færdigheder, som kan understøtte digitalt medborgerskab. Dette er en reel og ganske presserende nødvendighed, da Den fællesoffentlige digitaliseringsstrategis mål er, at 80 % af al kommunikation mellem det offentlige og borgerne i 2015 skal foregå digitalt.

I den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi er det fremhævet, at borgere, som har det svært med it, skal have den nødvendige hjælp og støtte. Bibliotekerne har netop muligheden for aktivt at bistå disse borgere til at opnå digitale færdigheder. Indsatsen for at øge borgernes læsefærdigheder og digitale kompetencer er om noget blevet en central opgave for bibliotekerne.

Bibliotekernes muligheder

Begge projekter bygger på grundige målgruppeovervejelser. Projektet fra Odense retter sig mod en gruppe ufaglærte medarbejdere på private virksomheder, hvor projektet i Horsens henvender sig specifikt til unge. *Den digitale vej til fremtidens velfærd – også farbar for læsesvage* og *Læseklubben – arbejdspladsen for læsearena* vil munde ud i konkrete modeller for partnerskaber mellem biblioteker, virksomheder, uddannelsessteder og andre aktører og give ny viden om redskaber til at styrke unge og voksnes læsekompetencer.

ORDSKÆLV og LARM

Ulla Kvist

Med det amerikanske projekt 826 Valencia som forbillede har firmaet Hygge Factory og Frederiksberg Bibliotekerne fået støtte fra Udviklingspuljen til et projekt om udvikling af en ung-til-ung formidlingsmodel, der kan deles på nationalt plan og anvendes af bibliotekerne. Projektet vil udfordre de unges egne kreative potentialer i mødet med mennesker, der i deres daglige virke arbejder med innovative, kreative processer.

Modellen

Projektet løber over to år, og i den periode organiseres to kulturprojekter, der giver unge mulighed for at eksperimentere med

- 1) litteratur og radio *ORDSKÆLV 2012*
- 2) musik og film *LARM 2012*.

I *ORDSKÆLV 2012* skriver unge mellem 13 og 20 år, der har mistet en nær slægtning, personlige essays i tæt samarbejde

med frivillige og kreative fagfolk. De unges essays bliver illustreret af kunstnerne Michael Kvium, HuskMitNavn, Bjørn Nørgaard m.fl. og processen resulterer i en professionel bogudgivelse *Det ser sort ud – men er det ikke*. Processen dokumenteres i form af en radiodagbog, som klippes sammen til en professionel radiodokumentar.

I *LARM 2012* vil unge fortolke og indspille musikstykker i tæt samarbejde med professionelle musikere og frivillige unge. Denne proces dokumenteres på film, og projektet resulterer i en professionel cd-udgivelse og en offentlig koncert.

Samarbejdspartnere

Projektet arbejder med en række forskellige aktører (stat, kommune og erhvervsliv) om udførelsen af hvert enkelt projekt. Der er indgået samarbejdsaftaler med en række partnere, hvilket giver potentiale

for institutionel forankring samtidig med, at det giver mulighed for at tiltrække de rette kompetencer i relation til konkrete kreative processer og produkter.

Formidling

Frederiksberg og Københavns Kommunes Biblioteker indgår derudover i to innovative formidlingsforløb, hvor 50 unge mødes med kreative professionelle i biblioteksrummet for at skabe interaktive installationer, der formidler litteratur og musik skabt af unge til unge. Resultatet af denne kreative proces skal derefter turnere mellem 12 biblioteker i Danmark og Norden.

No line online

Camilla Riis Petersen

Antallet af digitale musiktjenester på nettet stiger støt, og adgangen til musik er større end nogensinde før. For bibliotekerne betyder det en markant ændring i musikbrugeradfærden, hvor brugerne i langt højere grad benytter sig af online musiktjenester frem for de fysiske musikmaterialer.

Howdan imødekommer bibliotekerne dette ændrede adfærdsmønster bedst muligt? Dette spørgsmål er omdrejningspunktet for Københavns og Aarhus Kommunes Bibliotekers projekt: *No line Online*.

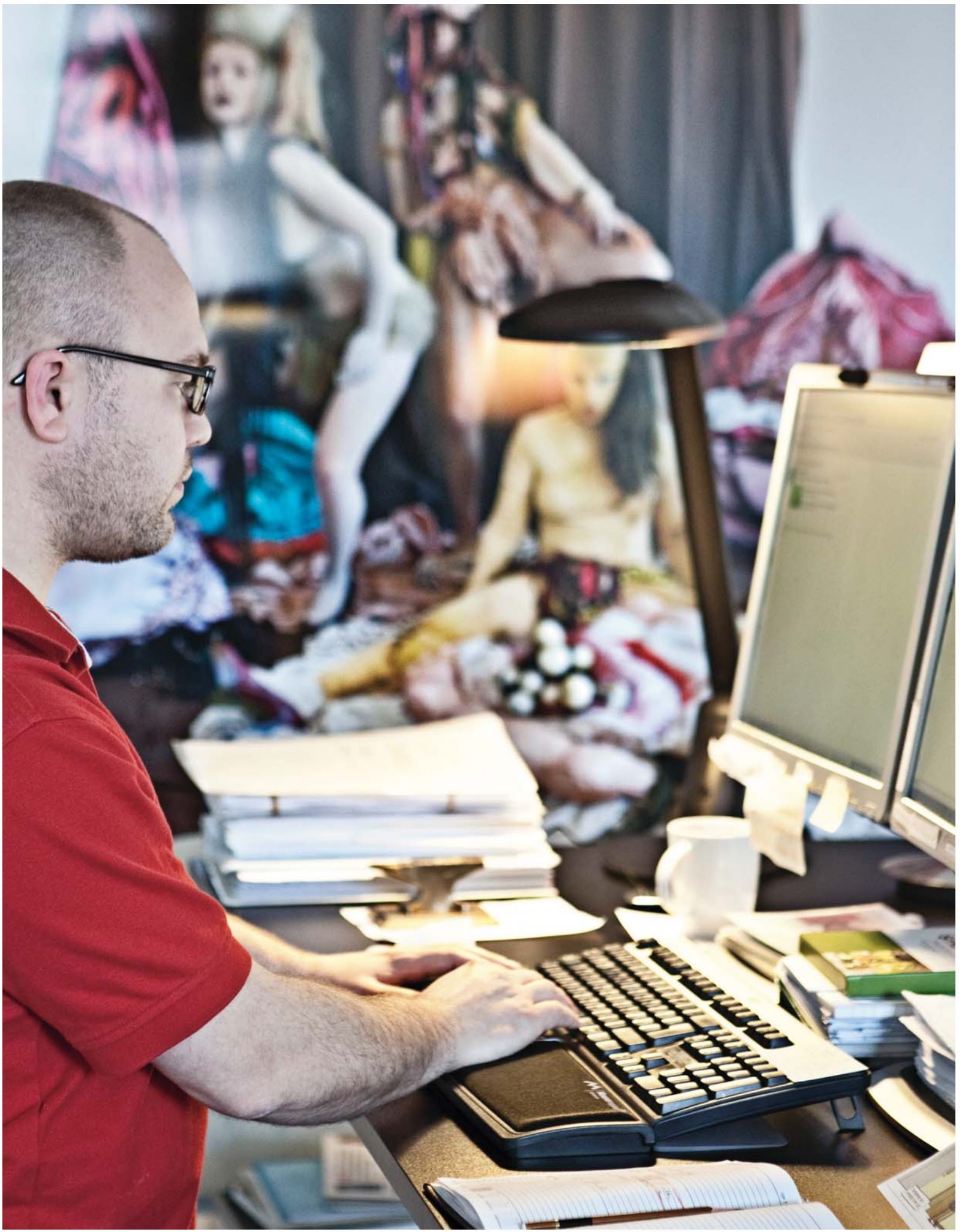
Idéen bag projektet er at udvikle et kon-

cept for formidling af onlinemusik, der både skal øge brugernes tilfredshed med bibliotekernes musiktilbud, og samtidig også skal sikre bibliotekernes position som attraktive leverandører af musik i fremtiden.

Konceptet vil blive udviklet på baggrund af en analyse af onlinebestanden kontra den fysiske samling. Det særligt interessante i denne sammenhæng er måden, hvorpå man vil teste det udviklede koncept. Den fysiske musiksamling vil i en periode forsøgsvist blive fjernet fra fire biblioteker og erstattet af alternative formidlingsplatforme. Bibliotekernes res-

sourcemæssige fokus vil i denne periode blive intensiveret i forhold til bibliotekernes musiktilbud. Efterfølgende vil man i en effektmåling analysere, hvordan forsøget har påvirket udlånet og brug af musiktilbuddene.

Målet er, at projektets resultater skal være umiddelbart anvendelige på nationalt plan. Der vil derfor blive udarbejdet en manual, som kan genbruges af andre biblioteker.

Crowdfunding og communities på Herning Bibliotekerne

Ann Poulsen

Princippet i crowdfunding er, at en samling mennesker bidrager økonomisk – ofte blot med et mindre beløb – til at realisere et projekt. Støtten kan også være andet end økonomisk såsom hjælp til at planlægge, afvikle og markedsføre.

Herning Bibliotekernes initiativ bygger på idéen om crowdfunding ved at involvere borgerne i at skabe og finansiere arrangementer og temaer på biblioteket eller andre steder i lokalsamfundet. I projektet oprettes en virtuel platform, hvor folk med idéer til et arrangement, en udstilling eller

lignende kan skaffe opbakning og finansiering fra andre interesserede.

Visionen er således at aktivere den kreativitet og idérigdom, som ligger hos borgerne og give dem en platform til at realisere deres idéer på. Der er både tale om at gøre borgerne til kreative medskabere af aktiviteter og om udvikling af nye forretningsmodeller for bibliotekets virksomhed. For biblioteket ligger der samtidig en opgave i at påtage sig en ny rolle i forhold til at motivere brugerne i forhold til denne type inddragelse samt at støtte op om de konkrete initiativer.

Da det er et vilkår for mange biblioteker, at bevillingerne i disse år bliver mindre, er forsøget med crowdfunding interessant og nyskabende. Der er tale om et eksperimen-

ment med udvikling af nye økonomiske forretningsmodeller samt forståelsen af den nye rolle, biblioteket påtager sig i at støtte op om brugerinitiativer.

Projektet tager udgangspunkt i tre teoretiske vinkler om 1. co-design og motivationsteorier 2. crowdfunding og crowdculture og 3. nonprofit forretningsmodeller som bærende fundament for communities. Projektet udvikles i et samarbejde med bibliotekerne i Aalborg, Aarhus og Hjørring, som afprøver crowdfunding-principperne i forhold til forskellige størrelser af bysamfund. InVio-netværket og forskergruppen InDiMedia bidrager med teoretisk viden til projektet. Det er projektets mål at afholde mindst 30 arrangementer med minimum 300 deltagere.

Aktivt medborgerskab - samarbejdsmodeller med frivillige

Ann Poulsen

Projektbibliotekerne ønsker med udgangspunkt i egne erfaringer fra mindre lokalsamfund og forskellige typer samarbejde med aktive, frivillige borgere at kortlægge, systematisere og udvikle holdbare modeller for samarbejde mellem professionelle og frivillige. Ambitionen er, at ansatte i bibliotekerne samt politikere og borgere bliver rustet til på et kvalificeret grundlag at forholde sig til samarbejdet mellem frivillige og professionelle.

Baggrunden for *Aktivt medborgerskab: udvikling og evaluering af samarbejdsmodeller med frivillige*

i Billund og Ikast-Brandø er, at de offentlige tilbud, herunder bibliotekernes, indskrænkes i de små lokalsamfund. Bl.a. derfor er samarbejdet mellem frivillige borgere og faglige medarbejdere et område i forandring med stadig større involvering af frivillige.

Den udvikling kan imidlertid udgøre en risiko for bortfald af professionalitet. Målet for projektet er derfor, at bibliotekerne på baggrund af egen virkelighed vil definere snitflader og afgrænsning mellem frivillighed og faglighed. Ligeledes vil projektet skitsere forslag til samarbejdsmodeller, der samtidig - også for andre end projektparterne - kan være med til at understøtte og vitalisere mindre lokalsamfund.

I begge kommuner er der engagerede borgere, der bakker op om deres bibliotek og

har tilbudt deres hjælp for at bevare tilbuddet i lokalområdet. En del af projektet går ud på at få klarhed over, hvad det er, der driver den enkelte frivillige. Kan de frivillige bevare gejsten fremover, når de ildsjæle, som har sat det i gang, evt. stopper? Information, ledelse, anerkendelse, påskønnelse er nogle af temaer, som tages op.

Projektet udvikles i samarbejde med frivillige. Frivillighedsråd og frivillige organisationer som Dansk Røde Kors indtænkes som sparringspartnere. Forskere fra IVA – Det Informationsvidenskabelige Akademi følger projektet og kommer løbende med input og sparring. I projektet udvikles en blog, som vil være tilgængelig for alle interesserede. Projektet afsluttes med en konference, som ligeledes er åben for alle interesserede.

Fra model til effekt – metodisk kompetenceudvikling

Ann Poulsen

Som opfølgning på rapporten *Folkebibliotekerne i Vidensamfundet er der sat fokus på at samle erfaringer, der konkretiserer og udfolder den fire-rums-model, som beskrives i rapporten.*

Med Gentofte Bibliotekerne som tovholder bygger dette projekt på et samarbejde mellem professionshøjskolen Metropol og IVA - Det Informationsvidenskabelige Akademi samt 10-15 biblioteker. De deltagende biblioteker skal på baggrund af modellens fire rum, innovationsrummet, læringsrummet, møderummet og det performative rum, udvikle dynamiske processer, metoder og værktøjer, der aktiverer og operationaliserer modellens rationaler.

Gennem projektet udvikles værktøjer, som kan bruges i folkebibliotekerne – indadtil til at kortlægge og prioritere – og

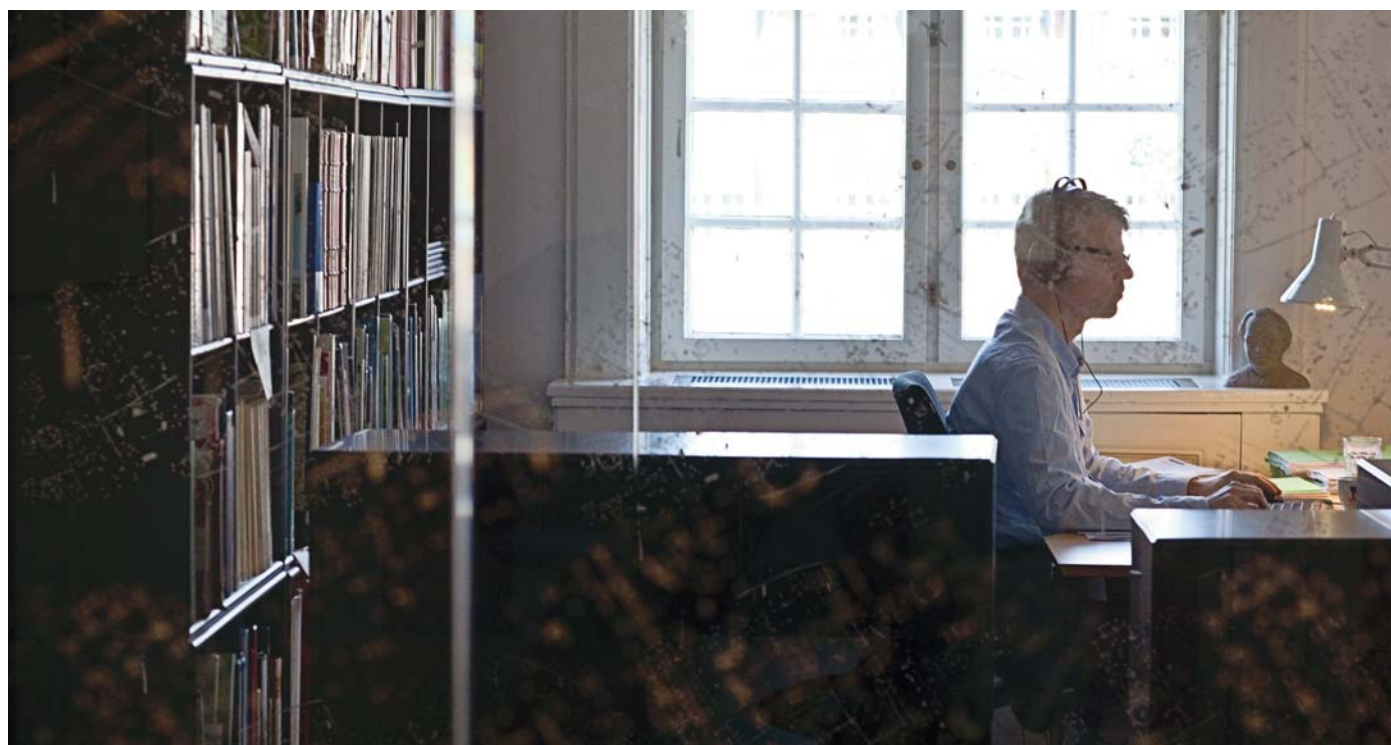
udadtil til at profilere, italesætte og argumentere for bibliotekets værdi og samfundsmæssige rolle. Den måde at arbejde på vil kræve en ny tilgang til biblioteksarbejdet med en højere grad af systematik og metodik og en bedre dokumentationspraksis – og formentlig nye og flere kompetencer. Metoder til systematisk at arbejde med prioriteringer og dokumentation anses som en nødvendig forudsætning for at kunne måle effekten af en indsats.

Der er tale om en større udviklings- og omstillingsproces for de deltagende biblioteker, og derfor strækker projektet sig over i alt 2 1/2 år.

I første etape i 2012 sker der en kortlægning og en dokumentation af de enkelte bibliotekers prioriteringer af brugertilbud med henblik på at afdække deres profil. Næste etape i 2013 har fokus på, hvordan

det metodiske udviklingsarbejde sker i praksis, når et lokalt projekt går fra udvikling i projektstruktur til implementering i driftsstruktur. Etape 3 i første halvdel af 2014 har fokus på formidling af projektets erfaringer og projektafslutning.

Indikatorer og parametre samles og kvalificeres undervejs og som afslutning. På den måde skabes et argumentationskatalog på et solidt kvalitativt og kvantitativt grundlag, som bibliotekerne kan bruge til at beskrive og italesætte det nye bibliotek over for omverdenen.

En lang række faglige opgaver og projekter er blevet samlet i Kulturstyrelsen efter fusionen af Styrelsen for Bibliotek og Medier, Kunststyrelsen og Kulturarvsstyrelsen.

Det giver basis for inspiration, samarbejde og læring på tværs, og *Bibliotek og Viden* vil løbende fortælle om Kulturstyrelsens øvrige initiativer på forskellige områder.

Du kan læse mere om aktiviteterne på kulturstyrelsen.dk

FÅ FLERE UNGE IND PÅ MUSEET OG BLIV KLOGERE

Spørg ikke hvad unge kan lære af museerne – spørg hvad museerne kan lære af de unge. Det kunne være overskriften på resultatet af en række danske museers arbejde med unge som målgruppe, som Kulturstyrelsen netop har udgivet i en best practice-publication.

Kulturstyrelsens og museernes nationale brugerundersøgelse har vist, at unge er underrepræsenterede blandt de besøgende på landets museer. Kun 12-13 % af de besøgende er unge mellem 14 og 29 år, mens aldersgruppens andel i hele den danske befolkning er 23 %. Derfor har styrelsen gennemført en omfattende målgruppeundersøgelse, og en række museer blev inviteret til at bidrage med gode eksempler på inddragende formidlingsprojekter med unge som målgruppe.

Bydele og herregårde

Københavns Museum havde en udfordring. Museet skal indsamle, dokumentere og formidle viden om København, men gennemsnitsalderen på museet er 45 år, de fleste ansatte har lange vidergående uddannelser, og kun ganske få har en anden etnisk baggrund en dansk – med andre ord, hverdagen på museet ser helt anderledes ud end virkeligheden på f.eks. Nørrebro. Derfor lancerede museet Bydelsprojekt Nørrebro, hvor de ansatte unge ikke-brugere til at udforske, hvad der binder Nørrebro sam-

men, og skabe nye fortællinger med foto, video, interviews og observationer. Resultatet var, at de unge medarbejdere, der tidligere ikke havde et forhold til kulturarv og museer, tog ejerskab til en fælles fortælling om byen og til museet som institution, samtidig med at mangfoldigheden for alvor blev en del af museet.

På den østjyske herregård Gammel Estrup var udfordringen for Herregårdsmuseet, at indretningen som interiørmuseum ofte resulterer i en masse tekster og plancher. Inddragelse af ungepaneler førte til, at museet i højere grad har satset på den digitale formidling til de unge ved at inddrage dem aktivt i produktion af film og podcasts til sitet <http://historiefortaelleren.com>. De unge gik på opdagelse i museets kildemateriale, inddrog museets ansatte som eksperter og brugte udklædning og rollespil som kreative virkemidler. De færdige produktioner har i flere tilfælde en humoristisk vinkel og kommer i øjenhøjde med et yngre publikum på en helt anden måde end museets traditionelle formidling.

Anbefalinger

De 21 cases i publikationen følges af anbefalinger til både museer og kommuner. Det anbefales, at museerne udarbejder ungestrategier for at holde fokus på museets potentialer i forhold til dannelse af de unge som aktive medborgere

Opfordringen lyder også, at kommunerne skal have fokus på de læringspotentialer, der er på museerne, både i forhold til identitetsdannelse og i forhold til mere formel uddannelse. Museerne kan indgå i partnerskaber med andre af kommunens kultur- og uddannelsesinstitutioner og som læringsressource i kommunens strategier på disse områder.

Rapporten *Unge museumsbrug* og best practice-publicationen *Unge og museer* kan downloades via www.kulturstyrelsen.dk. Den 16. og 17. april afholder Kulturstyrelsen en åben konference om emnet på Statens Museum for Kunst.

Pernille Bjerrum

Foto: Gml. Estrup

PÅ EVENTYR MED 1001 FORTÆLLINGER

Der var engang... Sådan begynder et rigtigt eventyr, men på websitet 1001 fortællinger om Danmark, bestemmer du selv, hvordan din eventyrlige oplevelse skal begynde og fortælles til andre brugere af den digitale og sociale guide til dansk kulturarv.

1001 fortællinger om Danmark er stedet, hvor du kan dele oplevelser med andre om kulturarv eller selv få gode idéer til en kulturarvstur rundt i landet. Det gælder uanset, om du vil besøge ruhesten på Bornholm, slotte på Fyn, jættestuer på Møn eller nyde pølse- og jet-dunsten i Flyvergrillen på Amager sammen med flyspotterne.

Social kulturarv

1001 fortællinger om Danmark blev lanceret af Kulturarvsstyrelsen i 2010 som et af de første landsdækkende sociale medier om kulturarv. Selvom 180 eksperter, bl.a. fra museer, har lagt fundamentet til websitet med 1001 velskrevne og inspirerende fortællinger om steder i Danmark, er det først og fremmest brugerne, der bestemmer, hvad og hvordan, der skal fortælles på 1001 fortællinger om Danmark.

Omkring 1000 personer klikker ind på siden i løbet af en dag, og flere af dem beslutter at dele egne billeder, videoer og fortællinger fra oplevelser rundt om i landet. Mange har valgt at få tilsendt *Dagens fortælling* direkte som e-mail – en daglig lille bid af et stykke kendt eller ukendt danmarkshistorie, der kan virke som inspiration til selv at besøge stedet.

Samtidig med at brugerne fortæller om deres eventyrlige oplevelser fra steder, der er værd at besøge, er websitet også kanal for mere systematiske kampagner.

I forbindelse med Danmarks formandskab for EU er temaet *Europæiske fortællinger* blevet en del af sitet. Og der er netop lanceret et tema om fredede kroer og hoteller, lavet i samarbejde med Restaurations- og Turisterhvervets brancheorganisation, HORESTA. Her er det ikke maden, men arkitektur- og kulturhistorien, der er i fokus.

Deling og mobilapp

Både temaer og geografisk afgrænsede områder kan hentes ind på andre hjemmesider, f.eks. for turistbureauer, via en widget, der viser udsnit af kulturopleveler i området på et lille kort. Og så kan det hele naturligvis tages med på mobiltelefonen. F.eks. kan man finde inspiration til en gåtur ad ruten Københavns fantastiske industrier eller en biltur til Højfolkets Land. Der er i øjeblikket ca. 40 ruter til fods eller i bil. Se f.eks. hvilke ruter tre familier valgte på deres tur rundt i landet. Tre familier som repræsenterer sitets forskellige brugere: Det ældre kulturinteresserede par, det udenlandske storbypar og endelig børnefamilien på tur. Det er der kommet mere end 30 korte videoer ud af.

Sitet henvender sig til både danske og udenlandske turister, og har fået rosende ord med på vejen i udlandet.

Besøg www.1001fortællinger.dk – der er masser af plads til dine bidrag og fortællinger, så endnu et særligt sted i Danmark kan blive sat på kortet.

Rebecca In Hwa Frederiksen

BØRNS MØDE MED KUNST OG KUNSTNERE I NORDEN

Børn i Norden har god mulighed for at møde kunst og professionelle kunstnere i skolen med ordninger som Huskunstnerordningen i Danmark, Skapande Skola i Sverige og Den Kulturelle Skolesekken i Norge. Men ved vi, hvilken betydning det har for børns udvikling? Nordisk netværk om kunst, kultur og skole har igangsat en kortlægning af, hvad der findes af forskning om børn og unges møde med kunst i skolen og med skolen.

Børnekulturens Netværk har i samarbejde med Norge og Sverige fået bevilget knap 1 mio. kr. af Nordisk Ministerråd til en kortlægning af forskning på kunstområdet for børn og unge i Norden, primært på skoleområdet. Projektet er igangsat 1. februar 2012, og Lotte Broe, lektor, mag. art. i etnografi og socialantropologi, er ansat til at udføre opgaven.

Overblik og gode eksempler

At børns møde med kunst i skolen har stor betydning for deres kreativitet og motivation til at lære er for eksempel dokumenteret i Anne Bamfords *The Ildsjæl in the Classroom*. Skolen som scene til at møde kunst er en naturlig platform for alle børn, og skolenes læreplaner i de fleste nordiske lande vægter en skolegang præget af æstetiske processer. De nordiske lande har en særstatus på dette område, som det er vigtigt at udforske.

Projektets formål er at skabe et overblik over forskning og praksis, og synliggøre de gode eksempler gennem en kortlægning af feltet kunst, kunstarter og kunstneres formidling i skolen og med skolen i de nordiske lande.

Det nordiske netværk om kunst, kultur og skole, der blev etableret 2007 i København, har identificeret et behov for at få overblik over den viden, der findes om børns møder med kunst i skolen. Herved udvides videngrundlaget, og brugen af forskningsresultaterne kvalificeres. Det overblik, forskningen giver, skal bruges til at vurdere behovet for eventuel ny forskning. Dette vil også ansøre til, at man går nye veje i stedet for at opfinde noget, som allerede eksisterer i ét af de andre nordiske lande.

Netværk

I projektet afsøges, systematiseres og vurderes den viden og kundskab, vi allerede har i Norden inden for kunst, kunstarter og kunstneres formidling i skolen. Børnekulturens Netværk opretter et netværk af korrespondenter i de nordiske lande, som Lotte Broe udveksler oplysninger og materiale med. Projektet søger svar på spørgsmål som: Hvilke kunstneriske møder er vigtige? Hvilke oplevelser sætter spor? Hvad er formålet med, at eleverne møder æstetiske læreprocesser? Hvordan er de enkelte landes rammer og betingelser for at tilbyde kunst og kultur i skolen? Har landene fælles udfordringer, og/eller hvordan adskiller de sig?

Detektivarbejdet er i gang, og i løbet af 2012 vil det vise sig, hvad der gemmer sig af relevant forskning på skoler, universiteter og ministerier i Norden. Resultatet offentliggøres på en konference i Oslo. Nærmere info om tid og sted følger - følg projektet på www.børnekulturportalen.dk.

Merete Dael

KUNST PÅ STEDET

KUNST PÅ STEDET, KROPPEN OG MOBILEN

Via Statens Kunstfond og Statens Kunstråd kan man som offentlig institution låne både kunstnere, kunstværker og smykker. Og rundt omkring i hele landet står over 1.200 offentlige kunstværker, som du kan finde frem til via din mobiltelefon.

Kulturstyrelsen sekretariatsbetjener Statens Kunstfond og Statens Kunstråd. Skabende kunstnere kan søge om 3-årige arbejdsstipendier, arbejdslegater og rejselegater fra fonden, men det er også muligt at låne billedkunst, kunsthåndværk og designobjekter eller indgå i fællesprojekter om at skabe ny kunst til det offentlige rum.

Lån kunst og kunstnere

Kommunale, statslige og andre offentligt tilgængelige institutioner kan søge om deponering af værker, indkøbt af Statens Kunstfond, til lokaler hvor mange mennesker færdes. Der er én årlig ansøgningsrunde og i behandlingen af ansøgninger lægges der vægt på, at modtagerinstitutionen er med til at skabe rammen for mødet mellem samtidskunsten og brugerne og har lyst til at engagere sig i formidlingen af værket. Er man en skole eller en daginstitution eller på anden vis et sted, hvor børn og unge færdes dagligt, kan man søge tilskud til huskunstnere og kunstnerbesøg. Kunstnerne formidler kunsten til børn og unge mellem 0 og 19 år, så de møder den professionelle scenekunst, billedkunst, musik og litteratur på en anderledes måde.

Statens Kunstfonds Kunsthåndværk- og Designudvalg har desuden oprettet *Smykkeskrinet*, som er en udlånsordning for personer, der optræder i offentlige sammenhænge. Her kan man låne smykker skabt af anerkendte og eksperimenterende smykke-

kunstnere. Formålet er, at smykkerne kommer ud til offentligheden, og at der samtidig gøres opmærksom på dansk smykkekunst og danske smykkekunstnere.

Kunst på stedet – og mobilen

Institutioner kan søge Statens Kunstfond om at indgå i et fællesprojekt med at skabe kunst til det offentlige rum. Et fællesprojekt består i, at Statens Kunstfond og ansøgeren i samarbejde definerer opgaven, udpeger kunstneren, godkender skitseforslaget, finansierer og følger projekteringen.

Der findes mere end 1.200 værker, som Statens Kunstfond har været med til at skabe i det offentlige rum. På kunst.dk findes et katalog over alle kunstværkerne, men man kan også finde vej til dem via en app. App'en *Kunst på stedet* er gratis og indeholder udover gps-funktion også beskrivelser og billeder af værkerne.

Fond og Råd

Statens Kunstfond blev oprettet i 1964 og har til formål at fremme dansk skabende kunst. Fondens midler anvendes til bl.a. stipendier, legater, indkøb af kunstværker og til udførelse af kunstværker i det offentlige rum.

Statens Kunstråd er oprettet i 2003 og har som opgave at fremme udvikling af kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet inden for primært de fire kunstfaglige områder: litteratur, scenekunst, billedkunst og musik.

Læs mere på kulturstyrelsen.dk og kunst.dk.

Pernille Bjerrum

Jakob Heide Petersen

FLERE E-BØGER – ENDNU BEDRE FORMIDLET

Interessen for lån af e-bøger har været støt stigende siden bibliotekerne 1. november 2011 lancerede onlinetjenesten Ereolen. I januar 2012 blev der udlånt 37.461 e-bøger gennem portalen, hvilket er en stigning på 53 % i forhold til december 2011

Benyttelsen afspejles også i antallet af besøg på portalen. Ereolen er således på top-10 over de mest benyttede bibliotekstjenester. Portalen er samtidig blevet et meget omfattende samarbejdsprojekt med deltagelse af 80 forlag og alle landets folkebiblioteker.

Ereolen har også haft mediernes bevågenhed, hvor der især har været meget omtale af økonomiske aspekter og forholdet til salget af e-bøger. Her har fokus bl.a. været på portalens planer om viderestilling til køb via en købeknap.

Kritikere har korrekt påpeget, at det ikke er bibliotekernes opgave at sælge e-bøger. På den anden side er det uomtvisteligt bibliotekernes opgave at udlåne e-bøger. Dermed er det væsentligt at undersøge mulighederne for gensidigt fordelagtige modeller, hvor bibliotekernes formidling af e-bøger kan gavne forlagernes forretning.

Her vil det være relevant at gøre opmærksom på muligheden for køb – specielt når andre forretningsmodeller end den nuværende skal afprøves. Statsforvaltningen i Midtjylland har besluttet at undersøge lovligheden af købeknappen, og denne afgørelse kan muligvis bidrage til at sætte rammerne for offentligt privat-samarbejde på området.

10 mest besøgte bibliotekstjenester

Januar 2012 (antal besøg)*

1	København	357.968
2	bibliotek.dk	349.017
3	Litteratursiden	209.302
4	Aarhus	172.957
5	Filmstriben	157.940
6	Netlydbog.dk	145.109
7	Ereolen.dk	130.846
8	Aalborg	108.829
9	Odense	93.087
10	Biblioteksvagten	75.681

*Tal fra <http://danmarksbiblioteksindex.dk/>

Perspektiver

Ereolen illustrerer, at der er mange spændende perspektiver i udlån af e-bøger. Der er behov for at afprøve yderligere forretningsmodeller, der skal tilvejebringes flere e-bøger, og bibliotekerne skal udvikle litteraturformidlingen i forbindelse med e-bøgerne.

Forretningsmodeller

Den eksemplarbaserede udlånsmodel, som blev omtalt *Bibliotek og Medier* 2011 nr. 4, er en mulighed for at øge udbuddet af e-bøger. I denne råder biblioteket over digitale eksemplarer af en titel, men disse kan kun udlånes til én bruger ad gangen. Modellen beskrives ofte som værende ulogisk for brugerne og i modstrid med internettets muligheder.

Modellen anvendes dog allerede i digitaliseringsprojekter og kunne også være interessant i en dansk sammenhæng. Der er i dag 2142 e-bogstitler i Ereolen, men folkebibliotekernes bestand omfatter ca. 450.000 dansksprogede titler og 300.000 fremmedsprogede titler. Der er med andre

ord et stykke vej til det fuldt digitale folkebibliotek.

Flere e-bøger

Den eksemplarbaserede udlånsmodel kunne måske anvendes til at fremme digitaliseringen af folkebibliotekernes bestand af trykte bøger. Hvis eksempelvis 70 folkebiblioteker råder over 200 eksemplarer af en given titel, kunne man forstille sig, at de samfinansierede digitaliseringsudgiften på 250 kr. Som modydelse kunne de få lov at erstatte de 200 fysiske eksemplarer med digitale eksemplarer. Forlag og forfatter ville til gengæld få en e-bogstitel, der kunne anvendes til salg. Det er muligt, at bibliotekernes besparelse på plads og håndtering kunne dække en del af udgiften.

Der er naturligvis også her behov for forsøgsprojekter, så der kan indsamles erfaringer med de økonomiske konsekvenser for forfattere, forlag og bibliotekerne og med borgernes reaktioner.

Bedre formidling

Efterhånden som antallet af e-bogstitler vokser, øges behovet for at udvikle formidlingen af materialerne. Der er allerede samarbejde mellem flere af bibliotekstjenesterne i top 10, men der er sikkert et endnu større potentiale for at udnytte netværkseffekter i et udvidet samarbejde.

Formidlingen af e-bøger kan også fremmes med etableringen af Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) som jo er en infrastruktur, der generelt skal styrke bibliotekernes formidling på internettet. En fælles infrastruktur giver mulighed for et udvidet samarbejde om deling af indhold mellem hjemmesider og portaler, fælles

tematiske redaktioner, strategisk brug af netstatistik og brugerspor samt flere partnerskaber med andre offentlige eller kommercielle hjemmesider. Der bliver bedre muligheder for mere målrettet formidling i forhold til forskellige brugergrupper og for også at formidle den smalle litteratur.

Derudover kan den omfattende benyttelse af e-bøger på mobile platforme danne grundlag for at promovere andre bibliotekstilbud på disse platforme og generelt styrke bibliotekets formidling på disse platforme.

DDB og brugernes interesse for e-bøger kan give bibliotekerne nogle spændende muligheder for nye projekter i 2012. Erfaringerne med e-bøgerne tyder på, at de har stort potentiale, og det er derfor vigtigt at afprøve nye forretningsmodeller samtidig med at udviklingen på området fortsættes.

Lise Mikkelsen

DEFF LANCERER NY STRATEGI OG NYE PROGRAMGRUPPER

Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF) lancerer strategien Bibliotekerne som katalysator for udviklingen af Danmark som innovativt samfund ved et strategiseminar torsdag den 8. marts 2012

Strategien udvider DEFFs hidtidige fokus, og tanken er, at DEFF og bibliotekerne kan understøtte den sammenhæng, der er mellem på den ene side virksomheders forsknings- og innovationsindsats og på den anden side virksomhedernes evne til at skabe øget vækst og produktivitet.

Fag- og forskningsbibliotekerne har i årevis sikret forskerne adgang til ny forskningsbaseret viden og dermed været med til at skabe et solidt fundament for dansk forskning. En tilsvarende effekt hos erhvervslivet synes oplagt. En så stor udvidelse af DEFFs kerneopgaver er ambitiøs og forudsætter nye midler og opbakning fra en række interessenter. Lanceringen og interessen fra politisk side og erhvervslivet vil vise, om der er grobund for at udnytte bibliotekernes kompetencer og viden i en ny sammenhæng.

Arbejdet med at implementere DEFF-strategien i konkrete indsatsområder og projekter foregår i fire nye programgrupper:

- Programgruppe A. Adgang til viden for alle via en optimal digital infrastruktur

- Programgruppe B. Kompetencer og tjenester til støtte for undervisning, læring og udvikling
- Programgruppe C. Kompetencer og tjenester til støtte for forskning og udvikling
- Programgruppe D. Kompetencer og tjenester til støtte for innovation og erhvervsfremme.

Arbejdet med licenser til e-ressourcer foregår stadigvæk i Licensgruppen for Universiteter og Forskningsinstitutioner (LUF) og Licensgruppen for Uddannelsesbiblioteker (LUB). I denne artikel gives en kort introduktion til de fire nye programgrupper hovedindsatsområder.

Handlingsplan for programgruppe A.

Adgang til viden for alle via en optimal digital infrastruktur

Formand: Peter Mathiesen, Det Kongelige Bibliotek.

Programgruppens mål er at udvikle, udnytte og koble DEFF-bibliotekernes tekniske infrastrukturer og information på en måde, som sikrer optimal og effektiv udnyttelse af bibliotekernes ressourcer gennem samarbejde og fælles tekniske løsninger, for derved at skabe gode løsninger for DEFF-bibliotekernes brugere.

Programgruppen arbejder stadigvæk med deres handlingsplan og indsatsområder, hvorfor der ikke redegøres yderligere for planerne i denne artikel.

Handlingsplan for programgruppe B. Kompetencer og tjenester til støtte for undervisning, læring og udvikling

Formand: Karen Harbo, ASB Library.

Programgruppen arbejder overordnet set med at iværksætte eksperimenterende projekter, som kan fremme innovation af både biblioteker og uddannelse. Et af de spørgsmål, gruppen arbejder med, er, hvordan biblioteksvirksomhed skaber reel værdi til uddannelser. Og hvordan dokumenteres værdiskabelsen? Gruppen dækker en bred vifte af uddannelser, f.eks. social- og sundhedsuddannelser, gymnasier og professionsuddannelser, hvilket giver mulighed for at tage fat på overgangen fra et uddannelsesniveau til et andet, f.eks. gymnasieelev til studerende ved korte, videregående og lange uddannelser. Programgruppen arbejder med tre indsatsområder:

Indsatsområde 1: Uddannelsesbibliotekers integration i læringsmiljøerne

Uddannelsesbibliotekerne ønsker at opnå et integreret samarbejde med læringsmiljøerne. Et tættere samarbejde synes oplagt, da bibliotekerne kan udvikle kompetencer og tjenester, som understøtter læring og uddannelse. Dette kan ske ved at undervise og rådgive i tilegnelse af viden og informationskompetencer. Indsatsområdet tager fat i emnet på et strategisk og praktisk niveau.

Indsatsområde 2: Udvikling af kommunikation og markedsføring af tjenester og ressourcer – herun-

der brugerindsigt og forståelse af brugernes behov. Erfaringer viser, at forsknings- og uddannelsesbibliotekerne ikke altid formår at få formidlet deres services godt nok til brugerne. Det ses ved, at brugerne ofte efterspørger tjenester, som biblioteket allerede tilbyder. Indsatsområdet skal afdække nye måder, nye veje og nye medier at kommunikere biblioteksservices igennem.

Indsatsområde 3: Nye kompetencer – flytte kompetenceperspektivet

Bibliotekerne skal løse opgaver og tilbyde services, som er relevante for deres aftagere. Indsatsområdet skal se på, hvilke kompetencer der skal til for at uddannelsesbibliotekerne kan løfte opgaverne.

Handlingsplan for programgruppe C. Kompetencer og tjenester til støtte for forskning og udvikling

Formand: Claus Vesterager Pedersen, Roskilde Universitetsbibliotek.

Programgruppens overordnede ramme er tjenester og kompetencer, som støtter forskning og udvikling. Fokus er på teknologi og nye modeller for kommunikation, tæt samarbejde med videnskabelige miljøer m.m. Programgruppen har fire indsatsområder:

Indsatsområde 1: Forskningsdata

Håndtering af forskningsdata bliver et af de mest kritiske forskningsstrategiske områder i årene fremover, og programgruppens mål er at gøre forskere i stand til at lokalisere, identificere og citere forskningsdata.

Indsatsområde 2: Informationskompetence

Programgruppen ønsker at arbejde med styrkelse af både forskere og underviseres informationskompetence.

Indsatsområde 3: Open Access

Bibliotekernes rolle inden for Open Access skal defineres, og bibliotekerne skal profilere deres roller og kompetencer.

F.eks. ved at assistere forskere med at få overblik over de muligheder, som Open Access giver.

Indsatsområde 4: Virtual research environments (VRE)

Virtuelle forskningsmiljøer er online værktøjer, systemer og processer, som arbejder på tværs for at facilitere forskningsprocesser, dvs. dataindsamling, -lagring, -integration og -forvaltning over internettet. Programgruppen vil blandt andet kortlægge eksistensen af VRE-lignende samarbejdsfora i Danmark og se på erfaringer fra udlandet.

Handlingsplan for programgruppe D. Kompetencer og tjenester til støtte for innovation og erhvervsfremme

Formand: Peter Flodin, Professionshøjskolen Metropol.

Som nævnt i indledningen medfører DEFFs nye strategi en udvidelse af DEFFs målgruppe til at omfatte offentlige og private virksomheder, herunder bl.a. erhvervsfremmesystemet samt små og mellemstore virksomheder. Denne nye målgruppes interesser varetages i programgruppe D, hvor fokus er på tjenester og kompetencer, som støtter innovation og erhvervsfremme. Projekterne fra denne gruppe skal kunne anvendes som cases i forhold til virksomheder og interesseorganisationer. Programgruppen har netop fået kortlagt de vigtigste aktører i henholdsvis erhvervsfremme- og erhvervservicesystemet og innovations-systemet og har nu et overblik over, hvem der er de meste relevante aktører for DEFF at samarbejde med på kort og lang sigt.

Programgruppen arbejder med fire indsatsområder:

Indsatsområde 1: Access

Programgruppen ønsker at udvikle forretningsmodeller, der passer til de behov for adgang til viden, som små og mellemstore virksomheder og vækstlaget har.

Indsatsområde 2: Kompetenceløft

En forudsætning for, at det nye erhvervsrettede fokus i DEFF skal lykkes, er et kompetenceløft af de personer, som involveres, herunder medarbejdere på fag-, forsknings- og uddannelsesbibliotekerne.

Indsatsområde 3: Vidensspredning

Indsatsområdet handler om at synliggøre bibliotekstjenester og de muligheder, disse giver målgruppen.

Indsatsområde 4: Profilering

Fag-, forsknings og uddannelsesbibliotekernes rolle skal afklares og profileres, førend de rette ydelser kan leveres til nye målgrupper.

Det overordnede tema for DEFF-programgruppernes nye handlingsplaner er adgang til viden. Adgangen kan sikres gennem infrastruktur, mobile løsninger, integration med undervisningsmiljøet, tættere samarbejde med forskere m.m. og som noget nyt adgang til viden for offentlige og private virksomheder. Handlingsplanerne kan læses i deres fulde længde på deff.dk.

Lise Mikkelsen

OPEN ACCESS GRYDEN ER I KOG

Open Access Udvalget afleverede i 2011 en rapport med anbefalinger om at gennemføre en national Open Access-politik. En politik som kunne give Danmark et gevaldigt løft mod målet og ønsket fra flere og flere sider om fri adgang til resultaterne af offentligt finansieret forskning. På trods af, at der pt. ikke er truffet beslutning om en national politik, har der dog alligevel været gang i Open Access-arbejdet rundt omkring.

Det frie forskningsråd underskriver Berlin Deklarationen

I januar 2012 udmeldte Styrelsen for Forskning og Innovation, at Det Frie Forskningsråd har underskrevet *Berlin Deklarationen* og at forskningsrådet dermed understreger sit fokus på formidling og bedre udnyttelse af forskningsresultater. "Med underskrivelsen af *Berlin Deklarationen* markerer vi rådets engagement for at styrke den forskningsfaglige videndeling. Open Access er et afgørende instrument i dette arbejde til gavn for danske og internationale forskningsmiljøer, den tværvideenskabelige forskning og – ikke mindst – private virksomheder, der vil få bedre muligheder for at styrke innovationen og derved den økonomiske vækst", udtaler bestyrelsesformand for Det Frie Forskningsråd Jens Christian Djuurhuus.

DEFF og Knowledge Exchange-aktiviteter

I regi af DEFF fortsætter Open Access-aktiviteterne ligeledes. Dansk Open Access Netværk (DOAN) holder fortsat møder, og der diskuteres og orienteres løbende om Open Access-nyheder på medlemmernes mailingliste.

DEFFs programgruppe C. Kompetencer og tjenester til støtte for forskning og udvikling har fået midler til to projekter som omhandler Open Access. Det største projekt *Publiceringsstrategier – Support til forskningsmiljøernes strategiske arbejde med publicering* har til formål at afdække, definere og udvikle bibliotekernes kompetencer og værktøjer med det overordnede mål at tilbyde support til forskermiljøernes strategiske arbejde med publiceringsmuligheder – herunder Open Access-publicering. Det andet projekt *Undersøgelse af Open Access til artikler i nordiske (herunder danske) tidsskrifter og fagblade* har til formål at udarbejde en rapport, der skal kvalificere UC Rektorkollegiets indgåelse af aftaler med nordiske tidsskrifter og fagblade om Open Access samt foretage indsamling og registrering af tidsskrifters og fagblades Open Access-politikker.

I Knowledge Exchange har man offentliggjort over 30 Open Access-succeshistorier. Historierne er fra 11 europæiske lande og med forskellige interessenter i Open Access-spørgsmål og på tværs af faglige discipliner. Historierne kan læses på www.oastories.org

Nordbib lukker med manér

NStructural frameworks for open, digital research - strategy, policy & infrastructure. Konferencen afholdes den 11.-13. juni 2012. Den åbnes af EU kommissær for den digitale agenda i Europa Neelie Kroes

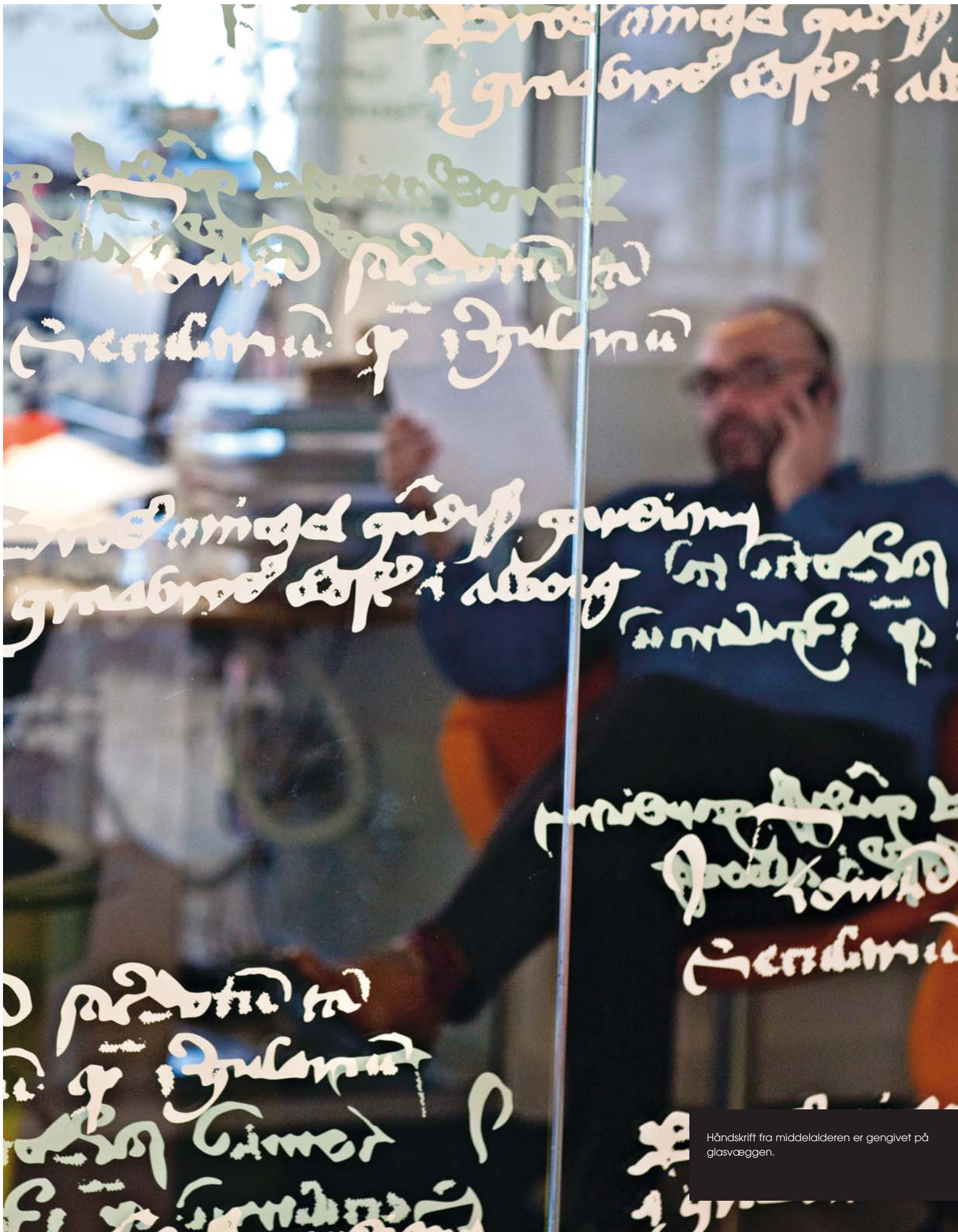
og har en lang række internationalt anerkendte oplægsholdere på programmet.

Forlagsområdet

En interessant udvikling på forlagsområdet i øjeblikket er, at over 3000 forskere i et åbent brev har underskrevet en opfordring til at boykotte forlaget Elsevier. Underskriverne forpligter sig til ikke at publicere deres forskning, ikke at udføre peer review eller være editor i Elseviers tidsskrifter. En af begrundelserne for boykotten er Elseviers prisniveau, og det er forskernes holdning, at når de bidrager med offentligt finansierede artikler til tidsskrifter og leverer peer review-tjeneste gratis, er det urimeligt, at de skal betale udgifter for at få adgang til samme forskning i tidsskriftets form.

Opsummering

I denne artikel er givet nogle enkelte eksempler på de Open Access-aktiviteter som spreder sig som ringe i vandet nationalt og internationalt. Der er ingen tvivl om, at udbredelsen af Open Access vokser. På nationalt plan bliver næste skridt, at de danske forskningsråd inden for en overskuelig fremtid vedtager Open Access-politikker i henhold til Open Access Udvalgets anbefalinger.

Håndskrift fra middelalderen er gengivet på glasvæggen.

Camilla Riis Petersen og Erik Thorlund Jepsen

SKAL VI SKIFTE KATALOGISERINGSREGLER?

Der er udarbejdet nye internationale katalogiseringsregler RDA, der vil erstatte de Anglo-amerikanske katalogiseringsregler fra 1978. I løbet af 2012 skal der træffes beslutning om, hvordan Danmark forholder sig til skiftet

Hvorfor nye internationale katalogiseringsregler RDA (Resource Description and Access)?

Siden introduktionen af FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) i 1998 (se <http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr1.htm>) har der været behov for udarbejdelsen af nye katalogiseringsregler, der tager hensyn til de krav, der i dag stilles til bibliografiske poster. Der har været behov for regler, der:

- effektiviserer katalogiseringsarbejdet
- letter udveksling af bibliografiske poster
- i højere grad fokuserer på brugernes behov
- øger mulighederne for samspil med aktører fra andre sektorer
- er mere fleksible ift. katalogiseringsniveauer og de enkelte institutioners behov
- er mindre orienteret mod kun engelsktalende lande
- er formatuafhængige.

Siden 2004 har parterne bag de Anglo-amerikanske katalogiseringsregler (USA, Canada, Storbritannien og Australien) arbejdet på et nyt regelsæt. Første udkast til RDA har været i test og høring blandt parterne i 2010-11. Den endelige version forventes færdig til fuld implementering primo 2013.

Lidt om RDA

RDA var i udgangspunktet tænkt som mere overordnede principper for katalogisering frem for et egentligt regelsæt a la AACR2 og de danske katalogiseringsregler. Det foreløbige resultat (se mere på www.rda-jsc.org/rda.html) er dog som regelsæt mindst lige så kompliceret at sætte sig ind i som de tidligere regler, dog med den forskel, at det simplificerer dele af katalogi-

seringsprocessen og inkluderer værktøjer, der kan lette katalogiseringen lokalt.

European RDA Interest Group EURIG

For at RDA ikke skal blive et rent anglo-amerikansk regelsæt, der ikke tager hensyn til andre potentielle benytteres behov og registreringstraditioner, har en række europæiske institutioner dannet en fælles europæisk interesseorganisation EURIG, der søger enighed og indflydelse ift. udformning og vedligeholdelse af RDA. Danmark indgår i EURIG-arbejdet med repræsentanter fra Bibliografisk Råd og Kulturstyrelsen.

Dansk beslutning om overgang til RDA

RDA vil utvivlsomt få stor international udbredelse. Udover initiativtagerne har Tyskland udtrykt intention om at overgå til RDA i 2013, og flere andre lande er i fuld gang med at tage stilling til, hvorvidt de vil implementere RDA.

I Danmark genbruges i høj grad poster fra udenlandske biblioteker, og der vil med tiden blive set flere og flere udenlandske poster katalogiseret efter RDA. Der er ingen tvivl om, at dette vil få konsekvenser i forhold til dansk praksis, spørgsmålet er, hvordan vi vælger at håndtere det.

Der skal i løbet af 2012 træffes en række beslutninger:

- Vil vi - fuldt eller delvist - implementere RDA eller evt. tilpasse de danske katalogiseringsregler ift RDA?
- Vil vi oversætte RDA til dansk, eller kan vi evt. nøjes med et vokabular over de mest centrale begreber?
- Vil en overgang influere på valget af nationalt registreringsformat (pt. DANMARC2)?

Bibliografisk Råd har nedsat en arbejdsgruppe, der skal foretage en grundig analyse af RDA og mulige konsekvenser ved overgang til RDA i Danmark. Analysen vil efter behandling i Bibliografisk Råd danne udgangspunkt for en national høring blandt biblioteker og andre væsentlige aktører.

Mikkel Christoffersen

DIGITALE KULTURARVSAKTIVITETER I EU-REGI

Kulturstyrelsen markerer det danske EU-formandsskab med en række aktiviteter og projekter.

Indsamlingsdage

I anledning af det kommende hundrede-års-jubilæum for Første Verdenskrigs begyndelse har Europeana arrangeret indsamlingsdage i løbet af foråret i fem europæiske lande, herunder Danmark. Private borgere kan dukke op med ting og sager fra kældre, skuffer og fotoalbum. Det bliver så typisk digitaliseret på stedet. *Europeana 1914-1918* har allerede haft fire primære indsamlingsdage i Tyskland, hvor det var så stor en succes, at der i hast arrangeredes en lille håndfuld ekstra dage. Projektet er bygget op efter briternes *The Great War Archive*, der igen var inspireret af de britiske antikvitets-roadshows. Der bliver indsamlingsdage i Preston i England, Luxembourg, Dublin i Irland, Slovenien og altså Danmark.

I Danmark bliver indsamlingsdagene afholdt i Sønderborg på Sønderborg Slot i samarbejde med Sønderjyllands Museer i slutningen af april. Herefter spredes projektet under ledelse af Vejle Bibliotekerne og forvandler centralbibliotekerne til momentvise indsamlingssteder i hele landet. Alle aktiviteter foregår i samarbejde med DR's kulturarvsafdeling.

Hackathons

Med Kulturstyrelsens mellemkomst har Europeana i samarbejde med IT-Universitetet arrangeret en såkaldt 'hackathon-event' sent på foråret. Til hackathons inviteres it-udviklere fra

hele Europa, og over to dage bruger de Europeanas api og data til at udvikle nye apps til mobile platforme eller programmer til PC og Mac. Der bliver hackathons i fire europæiske lande. Vinderen præsenteres og præmieres af viceformand for Kommissionen og kommissær for den europæiske Digitale Dagsorden, Neelie Kroes, i Bruxelles ultimo juni 2012.

Europeana på gymnasierne

I løbet af foråret forbereder DEFF en Europeana-opmærksomhedskampagne rettet mod gymnasierne 2. og 3.g. Kampagnen skydes for alvor i gang i efteråret, hvor eleverne på en håndfuld gymnasier opfordres til at bruge Europeana i opgaveskrivningen og senere nedfælde deres oplevelser, evaluere tjenesten og give deres bud på brugen af Europeana i undervisningen. Der bliver en rigtig fin præmie til den studerende bag det bedste indlæg. Konkurrencen følges op af en generel informationskampagne.

Et europæisk Cultural Commons

I slutningen af april afholdes en konference på det Kongelige Bibliotek for EU-medlemslandenes digitaliserings-ekspertgruppe og andre relevante beslutningstagere. Hovedemnet er skabelsen af et europæisk 'cultural commons' – altså et europæisk fælles samarbejde og mødested for digitaliseret kulturarv. Der er i øjeblikket en række fælles udfordringer: Der er fælleseuropæisk lovgivning i støbeskeen omkring fri adgang til data, information og dokumenter, omkring ophavsret til forældreløse værker og omkring medlemsstaternes indsats på digitalise-

ringsområdet. Samtidig er der en række overordnede ophavsretlige problemstillinger, der ikke er løst i det digitale, indre marked, og midlerne til digitalisering er i nogen grad sluppet op.

Forældreløse værker og PSI

Der er i øjeblikket to direktivforslag og en henstilling på vej på kulturinstitutionernes område. Det ene forslag vedrører den ophavsretlige stilling for forældreløse værker, dvs. de værker, hvor man ikke umiddelbart har en kendt rettighedshaver. Direktivforslaget er stadig til forhandling. Ligeledes er der et direktivforslag om at udvide det gældende direktiv om det offentlige informationer; det såkaldte PSI-direktiv. Med PSI-direktivet pålægges offentlige myndigheder at dele information, de måtte ligge ind med, med hvem som helst der måtte udbede sig det. Direktivet bliver ikke vedtaget under det danske formandskab, men det kommer et godt stykke ind i forhandlingsfasen.

Der skal gang i digitaliseringen

Slutteligt er der en henstilling på bordet fra EU-Kommissionen til medlemslandene om at sætte gang i digitaliseringen og at videreformidle metadata til Europeana. EU-Kommissionen ser gerne hele den europæiske kulturarv digitaliseret senest år 2025. Det er en udgift, der er blevet meget forsigtigt estimeret til 100-120 mia. euro eller mere. Danmark støtter varmt digitaliseringen af kulturarven, og Kulturministeriet arbejder i øjeblikket på et oplæg, der skal behandles medio maj 2012.

DANSK EU-FORMANDSSKAB: INVITATION TIL INTERNATIONALE KONFERENCER I KØBENHAVN

Access to Art and Culture throughout Childhood and Youth. 19. april

Børnekulturens Netværk inviterer alle interesserede til en inspirationskonference på Det Kongelige Bibliotek omkring kunst og kultur for børn og unge den 19. april 2012.

Børnekulturens Netværk ønsker med konferencen at understrege vigtigheden af, at både små børn, skolebørn og unge gennem hele deres opvækst møder kunst og kultur.

Læs mere og tilmeld dig konferencen på www.boernekultur.dk

Merete Dael

Europæisk bibliotekskonference om Democracy development in a new media environment. 10.-11. maj

Velkommen til europæisk bibliotekskonference i København i maj.

Kulturstyrelsen er sammen med Danmarks Biblioteksforening og Biblioteksparaplyen medarrangør af en europæisk bibliotekskonference den 10.-11. maj 2012 i København.

Det er den europæiske biblioteksforening, Eblida, og biblioteksstyrelsesnetværket NAPLE, der er de formelle værter.

Konferencens tema er *Democracy development in a new media environment*. Keynote speaker er medlem af Europa Parlamentet og tidligere formand for den finske biblioteksforening, Tarja Cronberg. Konferencen diskuterer strategi for bibliotekerne i Europa i den digitale tidsalder. Den 10. maj holder de to organisationer 'council-møde' hver for sig, mens den 11. maj er en fælles konference, hvor interesserede danske del-

tagere er velkomne. Konferencen finder sted på IDA Meeting Hall, Kalvebod Brygge 33-35, København.

Årets konference er også en jubilæumskonference, idet det er 20 år siden, Eblida blev stiftet, og 10 år siden Naple blev etableret - i øvrigt i København.

Jens Thorhaug

Nordbib-konference om forsknings- og kulturdata. 11.-13. juni

Velkommen til Nordbib-konference om forsknings- og kulturdata i København i juni.

Nordbib afholder i samarbejde med Kulturstyrelsen og det Danske EU-Formandskab den internationale konference og workshop *Structural Frameworks for Open Digital Research - Policy, Strategy & Infrastructure* på Det Kongelige Bibliotek, Diamanten den 11.-13. juni

2012. Konferencen handler om arbejdet med forskningsdata og kulturdata og udfordringen med at bevare, dele og genbruge dem. Der vil være talere fra forskningsverdenen, EU, Microsoft Research og NordForsk samt workshops og præsentationer fra en lang række organisationer. Der er ligeledes OpenAIREplus-møde og workshop om økonomiske modeller for digital beva-

ring mandag den 11. juni. Onsdag den 13. juni er der møde om fremtiden for nordisk samarbejde om Open Access. Torsdag den 14. juni er der årsmøde i DataCite. Man kan tilmelde sig disse begivenheder på:

<http://conference.nordbib.net>.

Mikkel Christoffersen

Online information 2011

Bo Öhrström

DEFF deltager normalt i *Online Informations* udstilling og forlagsmøder i Olympia i London. Begivenheden fandt sted i dagene 29. november - 1. december 2011. For 2011 var overskrifterne:

Online Information 2011 comprises an

exhibition of over 200 vendors, a world-class international conference and a show floor seminar programme. Online Information is the annual event for those looking for services and solutions in the following areas:

- Content management
- Social Media

- Content Resources
- Search Solutions
- ePublishing Solutions
- Library Management.

Branchen er økonomisk trængt, og i 2012 ændres modellen for *Online Information*, der flytter til ny adresse i London Docklands.

ISO Liaison

Leif Andresen

DCMI (Dublin Core Metadata Initiative) er blevet Category A liaison med ISO/TC46 Information and Documentation og SC4 Technical Interoperability. Det er en formel anerkendelse af DCMI og betyder bl.a., at DCMI har ret til medlemmer i working groups samt skal høres om standarder om metadata. Leif Andresen fra Kulturstyrelsen er udpeget som liaison for DCMI.

OCLC EMEA

Leif Andresen

Det årlige møde i OCLCs region for Europa, Afrika og Mellemøsten fandt sted den 28.-29. februar. Fra Danmark deltog Kulturstyrelsen, Statsbiblioteket, Det Kongelige Bibliotek og DBC. OCLC er en organisation i stadig vækst. Der er fortsat et stærkt stigende antal poster i WorldCat med der indgås jævnlige nye aftaler med nationale fælleskataloger m.v. Det danske fælleskatalog har været i WorldCat siden ultimo 2009. Også på den anden led vokser OCLC: Det nye varemærke er *OCLC WorldShare* dækkende OCLC's forskellige cloud services med henblik på at udvikle en samlet løsning for biblioteker.

Deff online konference i september

Dorte Birkegaard Thuesen

DEFF holder den 25. september 2012 den årlige konference DEFF Online for konsortiets leverandører og medlemmer.

Key note speaker er i år Carol Tenopir fra University of Tennessee og School of Informationscience. Der vil på konferencen være forlagpræsentationer inden for udvalgte emner samt udstilling fra de inviterede forlag.

Realdania og Kulturstyrelsen i fælles folkebiblioteksprojekt

Jens Thorhauge

Realdania har bevilget 2 mio. kr. til et projekt, der fokuserer på fremtidens bygning og omorganisering af eksisterende folkebiblioteker. Kulturstyrelsen bidrager med ressourcer i et tilsvarende omfang. Idéen med projektet er at udforme et designprogram, der kan danne grundlag for udformningen af folkebiblioteker i mange forskellige sammenhænge. Målet er at kortlægge typer af opgaver/behov og udfordringer, som bibliotekerne vil stå overfor i fremtiden, og beskrive de design og arkitektoniske valg, der skal træffes beslutning om, når der skal opføres nyt, bygges om eller redesignes.

Der er nu nedsat en styregruppe bestående af Marianne Kofoed (Realdania), Dorte Skot-Hansen (IVA), Rolf Hapel (Aarhus Kommunes Biblioteker), Jens Lauridsen, (Tårnby Bibliotekerne) og Jens Thorhauge (Kulturstyrelsen). Den første opgave er at indgå aftale med en sagkyndig partner om udviklingen af designprogrammet. Derefter skal der tænkes i dialog med interessenter, herunder workshops o.lign. for biblioteks- og andre relaterede brancher. Projektet skal afsluttes sommeren 2013.

Dregelitteraturprisen 2012

Lisbet Vestergaard

Kulturministeren og Undervisningsministeren indstiftede i 2011 en fælles Dregelitteraturpris. Målet var at sætte fokus på læselysten hos drenge på 4.-7.-klassetrin. En fagjury med formand for Danmarks Skolebibliotekarer Carl Christian Rasmussen i spidsen udvalgte blandt 217 bidrag fem nye tekster. De blev lagt til læsning og afstemning på pallesgavebod.dk. Michael Kamps gysertekst *Telefonfis* fik flest stemmer. Han modtog førstepræmien på 25.000 kr. på Bogforum 2011.

Blandt de drenge, der havde afgivet

deres stemme, blev der trukket lod om en iPad. Vinderen blev Karl Melby Larsen på 11 år fra Hundested. Derudover fik ti drenge flotte bogpræmier med venlig hilsen fra bogredaktionen på pallesgavebod.dk

I år får forfattere mulighed for at indsende tekster fra den 16. april. Efter fagjuryens udvælgelse får drengene til efteråret igen mulighed for at stemme på deres favorit på pallesgavebod.dk. Formalia og krav til teksterne bliver lagt på kulturstyrelsen.dk medio april.

Børnebibliotekerne og Danmarks Indsamling 2012

Lisbet Vestergaard

Danmarks Indsamling 2012 endte med et flot resultat: 87 mio. kr. Heraf kom 1,8 mio. kr. fra LEGO Fonden, der for tredje år i træk samarbejdede med landets børnebiblioteker og Ramasjang om at få børn til at gøre en særlig indsats. Årets tema var *Hjælp din bedste og hjælp din næste*. Børnebibliotekerne spillede en vigtig rolle som indsamlere af de gode gerninger, som børn havde udført og skrevet ned på et skema. LEGO Fonden donerede 25 kr. for hver god gerning.

Det kontante resultat af alle de gode gerninger blev afsløret i DRs indsamlingsshow den 3. februar, hvor værten Mikkel fra Ramasjang LIVE i selskab med en spændt og stolt gruppe børn fortalte om børnenes, bibliotekernes og LEGO's vellykkede samarbejde. De indsamlede penge går til arbejdet med at sikre Afrikas børn og unge på flugt et bedre liv.

Nyt tema på Palles Gavebod

Lisbet Vestergaard

Børnebibliotekernes fælles site Palles Gavebod står i modens tegn. Fra den 1. marts til den 3. maj handler det om t-shirts på Palles Gavebod. TV-programmet Live fra Ramasjang, Palles Gavebod og Danmarks biblioteker opfordrer alle børn op til 14 år til at lave deres eget design til en t-shirt. Vinde-

ren af konkurrencen får mulighed for at medvirke i programmet Live fra Ramasjang og får sin t-shirt produceret i et begrænset og eksklusivt antal. Vinderen bliver kåret fredag den 20. april i Live fra Ramasjang. Ramasjangbussen er i uge 16 på Odense Bibliotek. Læs mere om konkurrencen og se det inspirerende tema om mode på pallesgavebod.dk/tema/bit-shirt/

DEFF licenser i tal

Kirsten Due

Oversigten over statistik for økonomien, antallet af licensaftaler og deltagende institutioner i DEFF-licenssamarbejdet er ved at være klar. Licensomsætningen for 2011 blev i alt på 157 mio. kr., det er en stigning på 9,3 mio. kr. i forhold til 2010.

Antallet af licensaftaler, der administreres via DEFF til deltagende institutioner, er nu på 182 aftaler. Nedgangen i antal aftaler i forhold til 2010 skyldes en administrativ omlægning, hvor forlaget Ebsco fremover håndteres som én samlet aftale i stedet for 60 individuelle aftaler.

Antallet af deltagende institutioner i licenssamarbejdet er ved udgangen af 2011 på 265. Heraf er de ca. 75 gymnasierne, sosu-skoler og vuc'er. De resterende institutioner dækker over universiteter, forskningsinstitutioner, handelsskoler og erhvervsakademier, samt professionshøjskolerne.

DEFF og indtægtsdækket virksomhed

Kirsten Due

Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF) er i gang med etablering af indtægtsdækket virksomhed. Jeppe Mossin er derfor ansat pr. 1. februar 2012 til at udvikle denne nye aktivitet. Jeppe har en fortid inden for forlagsbranchen og har stor erfaring med forhandling, kontraktindgåelse og kundekontakt.

Som led i den nye strategi ønsker DEFF at udbrede benyttelsen af forskningsbaseret information, samt adgang til databaser, e-tidsskrifter og -

bøger i både private virksomheder og offentlige institutioner. Kundekredsen for den indtægtsdækkede aktivitet vil omfatte offentlige institutioner samt små og mellemstore erhvervsvirksomheder, der har brug for direkte adgang til forskningsbaseret information.

Kørselsordningen

Ulla Kvist

Kørselsordningens formål er at understøtte lånesamarbejdet af udlånsmaterialer mellem bibliotekerne i Danmark. Via kørselsordningen sikres en hurtig og sikker distribution. Dette sker gennem en landsdækkende transportordning (den nationale kørselsordning), der sammenkobler de eksisterende regionale ordninger (den regionale kørselsordning) logistisk.

Udbud

1. januar 2004 trådte kørselsordningen i kraft og er nu i gang med sin anden kontraktperiode. Den nuværende kontrakt er blevet forlænget af to omgange og udløber til december 2012. Det betyder, at en proces om igangsættelse af et EU-udbud er påbegyndt. Udbuddet forventes at være færdiggjort efter sommerferien. Bibliotekerne vil gennem deres organisationer blive inddraget ift. væsentlige elementer i udbuddet.

Pristigning

I henhold til kontrakten er en prisstigning på den normale P/L regulering på 1 1/2 % udmeldt med virkning pr. 1. april 2012.

Servicedeclaration

Som en nydannelse er udarbejdet en servicedeclaration, som løbende vil blive evalueret og eventuelt justeret. Servicedeclarationen kan ses på styrelsens hjemmeside.

Blog

På styrelsens hjemmeside er der oprettet en blog, som er tænkt som et værktøj, hvor bibliotekerne kan kommuni-

kere om materialer, som formodes at være forsvundet i det interurbane lånesamarbejde.

BiblioteksBarometeret

Ulla Kvist

Styrelsen har i flere år suppleret den almindelig traditionelle indsamling af biblioteksstatistikken med en spørgeskemaundersøgelse. Spørgeskemaundersøgelsen blev iværksat som en imødekommelse af et ønske om et bedre og mere tidssvarende udtryk for den dynamik og aktivitet, der i dag udfolder sig på bibliotekerne. Oplysningerne der indsamles, skal ikke nødvendigvis kunne gentages og bruges i en tids serie-dataindsamling over mange år. Oplysningerne behøver ikke at have en ISO standard-definition i ryggen, men er faktuelle oplysninger og tal, som kan give et såkaldt 'poetisk' øjeblikbillede af de aktiviteter, som foregår på bibliotekerne i dag.

Denne spørgeskemaundersøgelse, kaldet *BiblioteksBarometeret*, har siden 2009 været udsendt til både folkebiblioteker og større forskningsbiblioteker. I 2012 vil der ligeledes blive udsendt et spørgeskema til bibliotekerne på uddannelsesinstitutionerne (erhvervsskolerne, gymnasier og handelsskoler mv.). Spørgeskemaerne for indsamlingsåret 2011 forventes udsendt i slutningen af februar 2012.

Bladet Bibliotek og Medier skifter navn til Bibliotek og Viden

Anna Rasch

På baggrund af fusionen mellem Styrelsen for Bibliotek og Medier, Kulturarvsstyrelsen og Kunststyrelsen den 1. januar 2012 skifter bladet navn til *Bibliotek og Viden*. Ligeledes er der justeret en smule på layout, design og farver for at skabe bedre flow og dynamik. Indholdsmæssigt er der fortsat fokus på overordnede, biblioteksstrategiske emner og temaer.

I 2012 planlægges det at gennemføre en brugerevaluering af bladet.

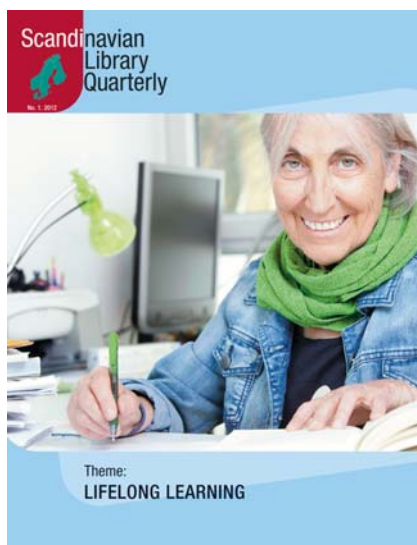
Kulturministeriets Digitaliseringsstrategi 2012-2015 er publiceret marts 2012.

Åbne biblioteker - et kortlægningsprojekt udarbejdet af Carl Gustav Johannsen fra IVA - Det Informationsvidenskabelige Akademi er publiceret februar 2012.

Biblioteker som katalysator for udviklingen af Danmark som innovativt samfund, DEFFs strategi 2012-2016, er publiceret marts 2012.

Scandinavian Library Quarterly nr. 1 (Tidligere Scandinavian Public Library Quarterly) er publiceret marts 2012. Temaet er bibliotekernes betydning for undersøttelse af livslang læring.

Cand.mag. *Mikkel Hald* er ansat som konsulent i Center for Digitalisering og IT i perioden 15. februar til 31. december 2012.

Akademiøkonom *Jeppe Mossin* er ansat som forretningsmæssig konsulent i Center for Digitalisering og IT i perioden 1. februar 2012 til 31. januar 2015.

Kontorfuldmægtig *Hedvig Musil* er ansat som ekspeditionssekretær i Center for Bibliotek og Medier pr. 1. januar 2012.

Områdedirektør *Jens Thorhauge* går på pension og fratræder sin stilling med udgangen af april 2012.

UDGIVERADRESSERET
MASKINEL MAGASINPOST
ID: 42658

BIBLIOTEK OG VIDEN Nr. 1. 2012 • 22. årgang

Kulturstyrelsen • H. C. Andersens Boulevard 2 • 1553 København V

Redaktion: Jens Thorhauge (ansv.), Anna Christine Rasch (red.), Kristine Rude (red. sekr.), Jakob Heide Petersen, Bo Öhrström

Grafisk produktion: Stæhr Grafisk • Foto: Bjarke Ørsted • Tryk: C.S. Grafisk A/S • Oplag 3.000 • ISSN 1903-7368 • Elektronisk ISSN 1903-7376

Redaktionen er afsluttet den 13.3.2012 • Publikationen kan hentes på www.kulturstyrelsen.dk